Ե· ՏԱՐԻ 1851 — ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 7 ԱՐԵԳ 4382 — Հ· Տ· 15 ՄԱՐՏ 1890 — Ն· Տ· 27 ՄԱՐՏ 1890 — ՀԻՃՐ· 5 ՇԱՊԱՆ 1307 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خانده آره‌وك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du Journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

# ԱՐԵՒԵԼՔ
## ՕՐԱԳԻՐ
### ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

| ԲԱԺԻՆ | ԳԻՆ |
|---|---|
| Կ· Պոլսոյ համար 1 տ· | 160 |
| » » 6 ա· | 80 |
| » » 3 ա· | 40 |
| Գաւառաց » 1 տ· | 200 |
| » » 6 ա· | 100 |
| Օտար երկիրներու տարեկան ֆրանք | 56 |
| » » վեցամսեայ » | 28 |

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ· ՊՈԼԻՍ, 15 ՄԱՐՏ, 1890

## ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

### ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Կ'արժէ որ մերթ ընդ մերթ ակնարկ մը նետենք մեր չուրջն անցած դարձած բաներուն վրայ· Պէտք չէ միայն հետաքրքրուինք իմանալ թէ քաղաքակրթութիւնն ո՛ր աստիճան կը յառաջդիմէ հայ ժողովրդեան մէջ· Պէտք է նաեւ քննենք թէ մեզ հայրենակից և դրացի ժողովուրդք ո՛ր աստիճան կը յառաջդիմեն ի քաղաքակրթութեան· Եթէ անոնք մեզմէ աւելի արագ կ'ընթանան այս ճամբու մէջ, կը հետեւի թէ մեք համեմատաբար ետ կը մնանք, ո՛րչափ ևս՝ բացարձակ իմաստով մեք ևս յառաջդիմութեան մեր բաժինն ունեցած լինինք· Քաղաքակիրթ ազգաց չարքին մէջ ամեն ժողովուրդ ո՛չ միայն իրեն յատուկ գիրք մ'ունի այլ և յարաբերական գիրք մը· Մեր այս յարաբերական գիրք յաճախ կը վրիպի մեր ուշադրութենէն, ա՛յնչափ զբաղեալ ենք մեր ներքին խնդրովք եւեթ· Իրաւ, Յունաց յառաջդիմութեան վրայ մերթ ընդ մերթ ակնարկութիւնք կը լսուին· Ամեն երեւոյթք կը ցուցնեն թէ մեր հայրենակից Յոյնք թէ՛ մայրաքաղաքիս և թէ գաւառաց մէջ հզօր մղում մը կուտան հանրային կրթութեան, թէ՛ արական և թէ իգական սեռի կրթութեան· Առ այս բացաւիկ քաջալեր մը կ'ընդունին Յունաստանէն, ուր հելլենական բարձրագոյն կրթութիւնն ունի իւր մնդգաստ և կենսատու գլխաւոր հիմնարկութիւնները· Բայց մեք Յունացմէ աւելի Թուրքաց հայրենակից և դրացի ենք, և հայ միաբեր սովորաբար չատ անտարբեր են Թուրք ժողովրդեան մէջ երեւցած չարժմանց·

Իրողութիւն մ'է թէ վերջին մի քանի տարւոց ընթացքին մէջ անօրինակ մղում մը տրուեցաւ նախակրթարաններու և միջնակարգ վարժարաններու բացման Թուրք ժողովրդեան մէջ· Երկու պաշտօնարանք կան որոց համար դրամ չի խնայուիր, պատերազմական պաշտօնարանն ու կրթական պաշտօնարանն· Այս վերջնոյն յատկացեալ գումարք քանի մը պատիկ աւելցան քանի մը տարիէ հետէ· Թէեւ Թուրք ժողովրդեան մէջ առաջնուան թմրութիւնը չէ մնացած կրթական գործոց մասին, բայց մանաւանդ կառավարութեան կողմէ տրուած մղումն անօրինակ գործունէութիւն մը յառաջ բերաւ· Քաղաքներու և գիւղերու մէջ նախակրթարանք եւ բարձրագոյն նախակրթարանք հարիւրներով բացուեցան, և ամեն կառավարիչք և կուսակալք իրենց կեդրոնավայրերուն մէջ մէկ մէկ միջնակարգ վարժարան բանալն իրենց համար պատուոյ կէտ մը կը նկատեն· Դիտելի է որ քանի տարիէ հետէ անուանեալ կառավարչաց և կուսակալաց մեծագոյն մասը նոր և ուսեալ մարդիկ են, որք կ'ըմբռնեն թէ կրթական գործին մղում տալով ամենէն աւելի պիտի փառաւորին· Մեր Թուրք պաշտօնակիցք անցեալ օր արժանապէս կը գովէին Վեհ· Սուլթանին ջերմ հոգածութիւնը մահմէտական ժողովրդոց բարգաւաճման ու զարգացման համար· Այս կայսերական հոգածութեան հետ միանալով կրթական յաւելուածական տուրքն որ կանոնաւորապէս կը հաւաքուի, թէ՛ բարոյական և թէ նիւթական միջոցք հայթայթուած են ամեն կարգի նորանոր վարժարանաց բացման համար, ուր Թուրք պատանեկութիւնը բոլորովին եւրոպեան ոճով կրթութիւն մ՝ կ'ընդունի՝ մայրաքաղաքիս կայսերական վարժարաններէն եկած ուսուցչական մարմնոյ մը տնօրինութեան ներքեւ·

Վսեմ· Ահմէտ Միտհատ էֆէնտի, մեր Թուրք պաշտօնակցաց նշանաւորագոյնը, Թէրճիւմանը Հաքիքաթի խմբագրապետն, որ իւր բազմաթիւ հեղինակութեամբք օսմանեան մամլոյն մէջ երեւելի տեղ մը կը գրաւէ, իւր լրագրով յաճախ կը խօսի կրթական խնդրոց վրայ, և իւր ազգաւ գրչով կը խրախուսէ կրթական ծաւալման համար պաշտօնական ու ժողովրդական ջանքերը· Թուրք մամլոյն մէջ այսօր բազմաթիւ են կանոնաւոր կամ կամաւոր երիտասարդ գրիչներ, որք արձագանգ կուտան իրենց մեծաւուն առաջնորդին, այնպէս որ կառավարական տնօրինութեամբ սկսեալ կրթական չարժումը մնաց մէջ ևս չարժում մը յառաջ կը բերէ· Մերթ ընդ մերթ զեղծմանց ու յուսաբեկութիւնք ևս կրնան պատահիլ, զորս Վսեմ· Ահմէտ Միտհատ էֆէնտի չի վարաներ մատնանիշ ընել· Օրինակի համար, անցեալ օր խմբագրական մը հրատարակած էր, Մանիսայէ իրեն ուղղեալ նամակի մը հաղորդած սա տեղեկութեան վրայ·

«Ի Մանիսա կան չատ մը Մէտրէսէներ (հին դրութեամբ վարժարաններ ուր սովորաբար Մոլլայք կը դասախօսեն,) երկու բարձրագոյն նախակրթարանք և մանկավարժարանք, և այս ամեն հաստատութիւններն յաճախող աշակերտաց թիւը մինչեւ 1.400ի կը հասնի· Կրթական նախարարութեան նոր ձեռնարկութեանց կարգին մէջ, ի Մանիսա միջնակարգ կրթարանի մը չինութեան ձեռնարկեցաւ, որուն համար 5,000 օսմ· ոսկի ծախք եղաւ· Հինգ հարիւր աշակերտ պարունակելու կարող չէնք մ'է այս, որ ունի բաղնիք, խոհանոց, երկու պարտէզներ և ընդարձակ մարզարան մը· Բացման առթիւ 105 աշակերտք արձանագրուած էին, բայց այժմ տասն և ութէ աւելի աշակերտք չեն յաճախեր· Բացուելէն ի վեր մնացող եղող աշակերտներէն ո՛չ ոք վկայագիր ստանալու չափ սպասեց· Գրահաշուի և երկրաչափութեան դասատուն կրթարանին տնօրէնն ինք է, որ այս յաւելուածական պաշտօնին համար մասնաւոր թոշակ կ'ընդունի· Բուն իսկ երկրաչափութիւն աւանդելու համար նշանակեալ անձը Թուաբանութիւն և պատմութիւն կը դասախօսէ· Մոլլա մը արաբերէն և պարսկերէն կ'աւանդէ· Ֆրանսերէնի դասատուութիւնն յանձնուած է հրեայ տղու մը· Շաբաթը չորս օր բնագիտութիւն կը դասախօսէ Մանիսայի կառավարական բժիշկը· Նախնական դասարանին պատժական ճիւղին նախագահ էֆէնտին անմիջակ կ'ուսուցանէ աշխարհագրութիւն· Կան նաեւ գծագրութեան եւ տարրաբանութեան դասատուներ, և երկու տեսուչք· Ամիսն 75 ոսկի թոշակ կը վճարուի պաշտօնէութեան· Ուրեմն, 18 աշակերտաց իւրաքանչիւրին ամիսն աւելի քան չորս ոսկի կը ծախսուի, և անձնիւր դասատուի երկու աշակերտ միայն կ'իյնայ· Կրթարանին հիմնագիրը կը տրամադրէ թէ Մանիսայի շրջակայ գաւառակաց պատանիք ևս այս վարժարանը պիտի յաճախեն, բայց մէկ աշակերտ անգամ չեկաւ· Մէտրէսէներն և նախակրթարանները գիտելով իրենց ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուող Մանիսայի պատանեկութիւնն և երիտասարդութիւնն արդեօք ի՞նչ պատճառաւ չեն յաճախեր այս բարձրագոյն վարժարան· Տեղական կառավարական պաշտօնատարք ինչո՞ւ համար ժողովրդեան կրթասիրութիւնը չեն գրգռեր՝ միջնակարգ կրթարանին օգուտները բացատրելով։»

Նամակագրին այս գիտողութեանց Վսեմ· Ահմէտ Միտհատ էֆէնտի իւր կողմէ ոյժ կուտայ, և Տէրութեան Մանիսայի համար յանձն առած կրթական զոհողութեանց ամուլ վիճակին հանդէպ, պատասխանատու կը համարի տեղւոյն կրթական միրատեսուչը, կրթական խորհուրդը, վարչական ժողովն և նոյն ինքը կառավարիչը·

Մեր յարգոյ պաշտօնակից աւելի ևս յաւելով կը հրատարակէ հետեւեալ դէպքը·

«Բարբերդի գիւղօրէից մէջ դպրոցներ բանալու համար եղած ձեռնարկն յոյժ գովելի է· Բայց յաջողութիւնն ակնկալուածին չափ չէ· Կ'երեւի թէ մատակարարութեան դժուարութիւն կը քաշուի· Մինչեւ իսկ Տէրսիմի կողմը Բերդակի քան տարիէ հետէ հաստատուած բարձրագոյն նախակրթարանն այս օրերս գոցուեցաւ, բաւական թուով աշակերտ չունենալուն պատճառաւ· Այս դպրոցին փակմամբ այն կողմեր կրթութենէ զուրկ կը թողուին։»

Վսեմ· Ահմէտ Միտհատ էֆէնտիի կրթասէր սիրտը խոցոտող ուրիշ պարագայ մ'ալ սա է· Բարբերդի միջնակարգ վարժարանին համար բնագիտական գործիք գնելու պէտք կ'զգացուի· Նախորդ կուսակալ Վսեմ· Ալի պէյ ուղղապէս Վիեննայէ բերել տալու համար տեղւոյն օսմ· դեսպան Վսեմ· Սատաուլլահ փաշային հետ բանակցութեան կը մտնէ, և դեսպանը կ'իմացնէ թէ խնդրուած գործիք հարիւր օսմ· ոսկւով մինչեւ Սամսոն կրնան յանձնուիլ· Այս գումարը վճարելու համար արտօնութիւն կը խնդրուի կրթական նախարարութենէն, որ կը ծանուցանէ թէ 5,200 ֆրանգ պէտք է, և կը հրամայէ որ այս գումար Բարբերդէ Կ· Պոլիս ղրկուի կրթական պաշտօնատան սնտուկը· Նոյն գործիքն որք Վիեննայէ 2,300 ֆրանգի կրնային բերուիլ, Կ· Պոլսոյ մէջ 5,200 ֆր·ի գնել կը հրամայուի, և Բարբերդի կրթական սնտուկն այս վերջին գումարը չկրնալով վճարել, գործիքները չեն գնուիր·

Այսպիսի մանր մունր դժուարութիւնք կրնան պատահիլ կրթական գործին մէջ, կ'ըսէ մեր յարգոյ պաշտօնակից, որ առիթէն օգտուելով կը քաղէ անգամ մ'ևս ազգաւ կոչում մ'ընելու կուսակալներուն, կառավարիչներուն և գաւառային կրթական տեսուչներուն կրթասիրութեան և անձնուիրութեան, որպէս զի Վեհ· Սուլթանին կրթասէր դիտումներն իրագործելու համար բնաւ ջանք չխնայեն և մանր մունր դժուարութեանց առջեւ չվհատին·

Քանի՞ տարիէ ի վեր է որ այս միտոք յօդուածներ կ'երեւին մեր յարգոյ պաշտօնակցաց գրչին ներքեւ· Ակներեւ չէ՞ միթէ որ կրթասէր չարժում մը սկսած է, որ ամեն հանրօգուտ չարժման նման իւր թերութիւններն, իւր փարանումներն, իւր նուազումները կրնայ ունենալ, բայց անչուշտ՝ ժամանակին ընթացքով՝ իւր պտուղներն ալ պիտի տայ· Եւ զմեզ չրջապատող հայրենակից Թուրք տարրին այս յառաջդիմական ձգտմանը ո՞չ ապաքէն խթան մը պէտք է լինին մեզ՝ ետ չմնալու համար անոնցմէ, և նոյն կրթասէր վեհապետին հովանւոյն ներքեւ՝ առաւել փութաջանութեամբ և ոգեւորութեամբ մեր կրթական գործն յառաջ տանելու համար· Մեք ևս մեզ յատուկ դժուարութիւններ կրնանք ունենալ, և միրաւի բազմաւիկ դժուարութեանց կ'ընդհարի կրթական գործն ի մեզ· Բայց միթէ մեզ ևս չե՞ն պատշաճիր սա գեղեցիկ խօսքեր որով Վսեմ· Ահմէտ Միտհատ էֆէնտի կը կնքէ իւր յօդուածն· «Յաջողութիւն կոչուած բարձրի «բանը Դժուարութիւն կոչուած թըչ«նամւոյն խափանարար ճանկերէն ոգի «ի բաւին կորզել բերնել պէտք է՝ յաղ«թութեան պատւոյն արժանանալու «համար· Եւ աշխարհիս մէջ քաջքարա«գոյն բանն ալ ապաքէն ա՛յս պատիւն, «ա՛յս յաղթանակն է»·

## ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

### ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Հետաքրքրաշարժ բաներ զրուցուեցան Իտալիոյ Երեսփ· ժողովոյն այն նստին մէջ ուր որոշուեցաւ յիշատակարան մը կանգնել ի պատիւ Մածծինիի· Կառավարական ծրագիրը կ'առաջարկէր պատուել զՄածծինի որպէս «իտալեան ազգային միութեան իմաստասէրը, առաքեալն և առաջնորդն»· Արմատականք առիթէն օգտուելով քաղելով, յայտարարեցին թէ Մածծինի իտալեան Արմատականութեան ճշմարիտ հիմնադիրն էր եղած· Նախարարապետն եւ ներքին գործոց նախարար Պ· Քրիսփի ըսաւ· «Յիշատակարան մը «կառուցանել ի պատիւ Մածծինիի՝ «պատուոյ պարտականութիւն մ'է «ազգին համար· Ազգային միութեան «գաղափարին առաքեալն եղաւ· Երբ «այս գաղափարն յղացաւ, իւր չուրջ «ամենայն ինչ անկման, քայքայման «վիճակի մէջ էր· Ինքն էր որ ծոյլերն «ու վհատեալները քաջալերեց հրա«հրեց· Իւր խօսքն օրէնք մ'եղաւ, և «այս օրէնք իրականութեան փոխուե«ցաւ· Թէեւ ինք միապետական դրու«թեան համամիտ չէր, բայց այս դր«ութիւն բնականաբար յառաջ եկաւ «միութեան ազգային չարժումէն· Իսկ «միութեան գաղափարը Մածծինիի «սրտէն բխեցաւ, և այս գաղափար «անմահ փառօք և պատուով կը պսա«կէ զինք հանդէպ Իտալիոյ և համա«յրէն աշխարհի»·

Հազիւ թէ Պ· Քրիսփի աւարտեց, երեսփոխան Պ· Բիալա աղաղակեց· «Մածծինի ազնուարեր մարդ մ'եղաւ, և եթէ յիշատակարան մը կառուցուի, միայն իւր հանճարին զօրութեան պատիւ մ'ընելու համար պէտք է լինի»· Պ· Նիքօթէրա, Ներքին գործոց նախկին նախարար, պաշտպանեց զՄածծինի, իւր նախկին պաշտպանն, և յիշեցուց թէ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւոր յօժարակամ ընդունած էր Մածծինիի աջակցութիւնը, զոր «իւր յաւագոյն բարեկամը» կ'անուանէր· Արմատական կոմս Ֆէռառի բողոքեց, չուզելով որ Մածծինիի անունը կցուի Վիքթոր Էմմանուէլի և Քավուրի· «Մածծինի մեզ համար ներկայն և նամանաւանդ ապագայն է· Ժողովրդային մնաց, հանրապետութեան մարմնացումն է· Իւր յիշատակարանին կանգնումն զոր այսչափ ուչացուցիք՝ ձեզ համար պարտութիւն մ'է և մեզ համար յաղթութիւն»· Պ· Նիքօթէրա քուէարկել տուաւ սա օրակարգ· «Ժողովը, նկատելով ի Մածծինի մեծագոյն հիմնադրաց մին իտալեան միութեան և ազատութեան, զորս ժողովրդային վճիռ նուիրագործած է, կ'անցնի օրինական ծրագրոյն երկրորդ ընթերցման»·

### ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Պ· Հէրպերթ ֆոն Պիզմարք կոմն հաստատապէս որոշած է քաղաքական ասպարէզէն քաշուիլ· Կայսրը կ'ուզէր զայն կեցնել զինք այս որոշումէ, բայց կոմս Հէրպերթ պատասխանեց· «Վեհափառ Տէր, ես իմ հօրս հետ կ'ապրիմ և անոր հետ կը մեռնիմ»· Առ որ Կայսրը պատասխանեց· «Շատ գեղեցիկ բան· բայց ես կը կարծէի թէ կ'ուզէիք ինձ հետ ապրիլ և ինձ հետ մեռնիլ»·

—Պաւիերայի կաթոլիկ կառավարութիւնը ցայս վայր պետական եկեղեցի կը նկատէր «Հին-կաթոլիկ» եկեղեցին միայն, որ, առաջնորդութեամբ հանգուցեալ մեծանուն Տքթ· Տէօլլինկէրի, մերժած էր պապական անսխալութեան վարդապետութիւնը· Բայց Տէօլլինկէրի մահը տկարացուց «Հին-կաթոլիկ» եկեղեցին ի Պաւիերա, և պապական կաթոլիկ կուսակցութեան կողմէ ի գործ դրուած ճնշման վրայ, Պ· ֆոն Լուց, Պաւիերայի նախարարապետն, հրաժարեցաւ «Հին-կաթոլիկ» եկեղեցին պաշտպանելէ·

—Ոմանք կը կարծեն թէ Պիզմարք իշխանին տրուած «Դուքս» տիտղոսն իւր արդէն վայելած «Իշխան» տիտղոսէն ստորին է· Բայց այնպէս չէ· Գերմանական Fürst տիտղոսն զոր 1871 մարտ ամսուն Վիլհէլմ Ա· Կայսր չնորհեց Պիզմարք կոմսին՝ կը գտնուի ընդ մէջ Graf ի (Կոմս) և Herzog ի (Դուքս) և անգլիական Մարքիզին կը համապատասխանէ· Հետեւապէս, Պիզմարք իշխան Դքսութենէ վար էր աստիճանաւ, և մի ո՛ և է Herzog von Ratibor (Ռաթիպորի Դուքսը), դքսական կամ մեծ-դքսական իչխող գերդաստանաց չպատկանելով հանդերձ, պաշտօնական դասակարգութեան մէջ Պիզմարք իչխանէն վեր կը գտնուէր· Նաև Գերմանական Իշխանի մակդիրն է Durchlaucht կամ Պայծառափայլութիւն, մինչ Դքսութեան մակդիրն է Hoheit կամ Բարձրապատուութիւն·

—Նոյէ Ֆրայէ Բրէսսէ կը հաստատէ թէ Պիզմարք իչխան մարտ 18ին իւր վերջնական հրաժարագիրը մատուցանելէ ետքն ո՛չ մի կողմէ ջանք եղաւ զինք ետ կեցնելու համար· Պիզմարքեան թերթին այս խոստովանութիւնը նշանակալից է·

—Տասն և ինն տարի յառաջ, 1871 մարտ 9/21 ին, գերմանական նոր կայսրութեան առաջին Ռայխսթակն հանդիսապէս բացուեցաւ ի Պերլին, և նոյն օր Վիլհէլմ Ա· իւր հաւատարիմ նախարարապետը բարձրացուց Իշխանութեան աստիճանին, Ֆրիտրիխսրուէի դղեակն և անտառը չնորհեց անոր և նորա Դաշնակցային Նախարարապետ (Bundskanzler) տիտղոսը վերածեց «Կայսրութեան Նախարարապետի (Reichskanzler) տիտղոսին· Ճակատագրային հակադրութեամբ մը, պատմական նոյն մեծ տարեդարձի օրն էր որ Բրուսիոյ Խորհրդարանին երկուց ժողովոց հաղորդուեցան կայսերական երկու նամակներն, որով Վիլհէլմ Բ· կ'ընդունի Պիզմարք իշխանին հրաժարականն· Ո՛րչափ ևս երիտասարդ Կայսրը պատուովք կը ճամբէ իւր մեծանուն նախարարապետը, բայց այս հրաժարման Կայսեր և Նախարարապետին միջեւ ծանր անհամաձայնութեան արդիւնք լինելն ա՛յն աստիճան ակներեւ է որ պաշտօնական մարմինք և կառավարական մամուլը չեն համարձակիր չափէն աւելի վիշտ յայտնելով Կայսեր դէմ ցոյց մ'ընելու երեւոյթ առնուլ·

Պիզմարքեան քառորդ դարու միահեծան իշխանութիւնն աւելի պատուորապէս կրնար վերջանալ անտարակոյս·

—Ֆրանսական լրագրեր Պերլինէ հեռագիր կը հրատարակեն՝ ծանուցանող թէ Պիզմարք իշխան չընդունիր Լաւենպուրկի Դքսութիւնն, և մինչեւ իսկ ընդդիմադրի դեր առնուլ կը միտի· Առոր նշան մը կը համարուի եղեր Նոյէ Ֆրայէ Բրէսսէի նշանակալից հրատարակութիւնը թէ «ո՛չ մի կողմէ ջանք եղաւ զՊիզմարք իշխան ետ կեցնելու հրաժարելու դիտաւորութենէն»·

—Ո 107 Ո—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

## ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

## ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ԴՐԱԽՏ

ՄԱՍՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

## ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Միռ-ա-Մօռ ներս մտաւ·

Իր արագ քալուածքին հակառակ՝ բոլորովին գունատ էր·

Այնքան սաստիկ էր յուզումն որ չունչը կը բռնուէր· Զարհուրած երեւոյթ մը ունէր·

—Ի՞նչ ունիս, հարցուց Լա Հէօյն հետաքրքրութեամբ· Միշտ այսպէս կ'ըլլաս, երբ անտառապահներն հետքդ կը գտնեն· Նոր դա՞ռ մը կայ, ի՞նչ կայ·

—Այդպիսի բան չկայ· գործը բոլորովին տարբեր է·

—Քիչ մը չունչ առ, և ըսէ՛ տեսնենք, ի՞նչ է եղեր·

Ջաղացպանը պանքատմերու ծրար մը երկարեց անոր և իր ձեռաց ջղաձգական սեղմումովը ճմլեց … — վասն զի կը դողար, — ու գի… ցուցն թրջած·

—Այս թղթեր … ի՞նչ ընեմ, ըսաւ Լա Հէօյն պաղա… թեամբ·

—Քիչ մը աւելի մօտանց դիտէ·

Լա Հէօյն ծռեցաւ, թէ՛ դիտել կեղծելու համար և թէ յաղթական ժպիտ մը պզօղելու համար·

Ու ձեռքերն իրարու միացնելով, գոչեց·

—Հազար ֆրանքնոց պանքատմսե՛ր·

—Եւ ինչ՛ հատ կայ, ինչ՛ հատ·

—Ահ, տէր Աստուած, ուսկի՞ց ձեռքդ անցան·

—Գտայ, կնի՛կ, ծառաստանին մէջ գըտայ, քիչ մը առաջ, ճերմակ խոտերու դէզին մէջ· Կը հասկնամ, մէկը կորսնցուցած է· Շատ սուր աչքեր պէտք էին տեսնելու համար·

—Ապահո՞վ ես թէ անոնց քով ուրիշներ ալ չկային·

—Ապահով եմ· Շատ փնտռեցի, բայց ուրիշ բան չի գտայ·

—Ի՛նչ երջանկութիւն· Ինչ՛ հազար ֆրանք, ինչ՛ հազար·

Եւ Լա Հէօյն սկսաւ ուրախութենէն ցատկռտել·

—Կը յիշե՞ս մեր առջի օրուան տեսակցութիւնը·

—Այո՛·

—Կարծես թէ դիտմամբ եղած է այս բանս·

—Ինչ՛ հազար ֆրանք, կը կրկնէր Լա Հէօյն·

Եւ յանկարծ, իր յաղթութեան մէջ անփոյթ և անզգոյշ, վառած ըլլալով թէ այլ ևս չպիտի կասկած տար·

—Անպատճառ մեզի պէս մարդոց վրայ գթացող բարի Աստուած մը կայ·

Միռ-ա-Մօռ պանքատմերն զգուշութեամբ սեղանին վրայ դրաւ, և այր ու կին՝ աչքերնին խոշոր բացած, չրթունքնին ցամքած, ձեռքերնին դողդղալ, առանց բառ մը արտասանելու, իբր թէ սաստիկ յուզում մը անդամալոյծ ըրած ըլլար զանոնք, սկսան դիտել այդ փոքրիկ հարստութիւնը որուն վրայ ծռած էին·

Եւ անոր վրայ ընդերկար սքանչանալէ յետոյ·

—Այս ստակը ի՞նչ պիտի ընենք, ըսաւ Լա Հէօյն·

—Ես ալ չեմ գիտեր·

—Այդ կէտը որոշելու համար նեղութիւն չենք քաշեր·

—Անտարակոյս ոչ·

—Նախ ջաղացքին նորոգութիւնը·

—Այո՛·

—Յետոյ, Պէօվրօնի եզերաց երկայնութեամբ մարգագետիններ կան, որոց խօսքը կ'ընէինք անցեալ անգամ· Ի՞նչ ալ յարմար եկաւ այս ստակը զանոնք գնելու համար· Քիչ բանով կրնանք գնել·

—Այո՛, Պէօվրօնի մարգագետինները· Ջորս հէքթար տարածութիւն ունին·

—Յետոյ կովեր կը գնենք· Երեք կով աւելի կունենանք·

—Երեք կով աւելի· Եւ քիչ մըն ալ հող կը մշակենք ճամբուն եզրը· Բարեբեր հողեր կան· Այս կերպով քիչ մը ինքզինքնիս կը ժողվենք, եւ եթէ յարմար գին մը տանք . . .

—Այդ ամենը կ'ընենք· Առարկութիւն չեմ հաներ· Ես հող գնելու կարծիքէն եմ· Գէթ հողերը կը մնան· Ձեռքէ չենք հաներ զայնս, ու ամբողջ տարին հացերնիս կը ճարենք·

—Ասկից զատ, ձիս տարիքն առած ու կառքն ալ հինցած է· երկուքն ալ իրարմէ վար չեն մնար· Երբ կառքին մէջ տասը պարկ ալիւր դնուի, ձին անկարող է զայն քաշելու եւ կառքն ալ խորտակուելու երեւոյթ ունի· Անիւները սռնակ մը չեն արժեր·

—Այդ ալ նոր ծախք մըն է, կ'ըսէր Լա Հէօյն որ կզգուչանար ամուսնոյն ընդդիմախօսելէ և երջանիկ էր տեսնելով որ իրեն համակարծիք էրնա, այդ ալ նոր ծախք մըն է, բայց անհրաժեշտ, կըմբռնեմ·

—Եւ բոլոր այս ծախքերէն յետոյ, կը կարծե՞ս թէ մեր ձեռքը դրամ մնայ·

—Թերեւս· Հազիւ քանի մը հարիւր Ֆրանք·

—Այդ գումարն ի՞նչ պիտի ընենք·

—Խնայողական սնտուկը կը դնենք·

—Գէշ գաղափար չէ· Եւ մեր հիւանդութեան օրերուն համար կը պահենք· Դեղերուն ստակը կը վճարենք· Դեղն այնքան սուղ է որ աղքատին մահն ըսել է·

—Մինչեւ որ այդ բաներն ըլլան, ո՞ւր պիտի պահես այս պանքատմերը·

—Ճերմակեղինաց դարակին մէջ·

—Մանաւանդ զգուչացի՛ր բանալին վըրան ձգելէ·

—Անհոգ եղիր· Արդէն, ջաղացքէն չպիտի հեռանամ

Փեղչիկուհին ինչ որ ըսաւ, նոյնը կատարեց· Ճերմակեղինաց ծրարներուն տակ խնամով պահեց ինք պանքատմերը·

Այդ վայրկենին, Մարքաջօ ներս մտած ըլլալով, խօսքերնին փոխեցին, վասն զի առանց մէջերնին խօսելու, լռիկ համաձայնութեամբ որոշած էին մարդու բան չըսել իրենց գտած ստակին վրայ·

Օրն այսպէսով իրիկուն եղաւ· Յաջորդ օրն ալ անցաւ նմանապէս·

Միռ-ա-Մօռ բոլորովին այդ հարստութեան գաղափարովն գրաւուած ըլլալով, տեղէն չչարժեցաւ· Եւ կամ եթէ դուրս ելաւ, ջաղացքին մօտերը հինգ վայրկեանի չափ չրջելու համար էր· քանի քայլ կ'առնուր ու անմիջապէս տուն կը մտնէր·

Բուռն մտահոգութեան մը մատնուած էր ակամայ·

Ճամբուն վրայ ձայն մը լսելուն պէս, ականջ կը կախէր·

—Այս ինն հազար ֆրանքը կորսնցնողը գուցէ այս կողմը գայ փնտռելու, կ'ըսէր·

Եւ երկու օրէ ի վեր Թերեւս հարիւրերորդ անգամն ըլլալով կը մտածէր թէ ինչպէ՛ս կ'ըլլար որ այդ գումարը կորսուած էր Շանդկըլէի ծառաստանին մէջ, անտառ մը ուսկից մարդ չէր անցներ, բաց ի Հէօյնէն ու կնոջմէն·

Ո՛վ եկած էր ուրեմն այդ ինն հազար ֆրանքը կորսնցնել այնտեղ· Արդեօք Մարքաջօ՞ն էր· Սակայն Մարքաջօյի քով այդքան գումար մը չէր գտնուէր· Ենթադրելով որ ունենար և կորսնցուցած ըլլար զայն, Միռ-ա-Մօռին ըսած կ'ըլլար ու երկուքը միասին կը փնտռէին·

Ջաղացպանը չէր յաջողէր այս հանելուկին լուծում մը գտնել·

Այս պատճառաւ իր զուարթութիւնը կորուսած էր·

Այլ ևս ո՛չ բաղդսական երգեր կային ո՛չ սիրային երգեր·

Միռ-ա-Մօռ համր կը մնար·

Շատ չանցած Մարքաջօ դիտեց այս բանը·

Ի սկզբան բարեկամաբար յայտնեց իր մտահոգութիւնը·

—Հիւա՞նդ ես, ի՞նչ ես, Միռ-ա-Մօռ·

—Ինչո՞ւ համար·

—Ա՛լ չես երգեր·

Ջաղացպանն սկսաւ ծիծաղել·

—Ամեն բանին ժամանակը կայ·

—Սովորաբար այնպէս զուարթ ու խօսուն ես, որ երբ կը լռես, ինչպէս եղած է երկու օրէ ի վեր, կրնանք կասկածիլ թէ բան մը պատահած ըլլալու է·

—Ո՛չ հանգիստ եղիր·

Մարքաջօյի կասկածներէն վախնալով, ջաղացպանն սկսաւ ամբողջ օրը երգել, բայց նորէն լռեց· Այդ երգերն իրեն հաճելի չէին գար· Առաջուան պէս երջանիկ չէր զգար ինքզինքը·

—Զարմանալի բան, կը մրմնջէր, այնպէս դողալս կուգայ, իբր թէ վախնայի·

Գիշերը տասն անգամ կ'արթննար, ճակատը քրտինքով ողողուած·

Անկողնոյն մէջ կը նստէր ու մտիկ կընէր·

Կինն ալ արթննալով, կը հարցունէր·

—Բան մը կը լսե՞ս·

—Ինծի այնպէս եկաւ թէ ոտնաձայներ կան·

—Առիկայ սովորական բան մըն է· Չենք կրնար դրացիներն արգիլել որ ճամբէն չանցնին·

Հէօյնի քունը դժուարաւ կը առնէր·

(Շարունակելի)

—Նոր Տէյլի Աւ․ Զ-յ․Բ-ւ-Հ խմբագրականաւ մը հրաժեշտ կ'առնու իւր մեծ պաշտպանէն ու Ներշնչողէն՝ Պիզմարք իշխանէն, որուն երեսուն տարիէ հետէ կարծեաց թարգման եղած լինելն իրեն պատիւ կը համարի, և կը յայտարարէ թէ այսուհետեւ ալ հետեւող պիտի լինի Պիզմարքեան քաղաքականութեան։

—Գերման լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Ինֆլուէնցան վերստին երեւցած է Ալզաս-Լոռենի մէջ։

### ՀԵՏԱՔՐՔՐԱՇԱՐԺ ԴԱՏ

Սերպիոյ Մետրոպոլիտ Միխայէլ անհաճոյ դատ մ'ունի։ 1877-78 Թուականին, այս բարձրաստիճան եկեղեցական շատ կը խաղար Սակարանին մէջ։ Թղթոյ յանկարծակի անկման միջոցին Ն․ Գերապատուութիւն ծանր վնասներ կրեց, և Փէշթայի Ժաք Պրաուն դրամատան 60.000 ֆիօրինի մուրհակ մը տուաւ։ Մուրհակին պայմանաժամը լրանալուն, Ն․ Գերապատուութիւն յաքսոր կը գտնուէր, և Մոսքուայէ պատասխանեց թէ չի ճանչեր այն անուամբ սեղանաւոր և անոր հետ գործ չէ ունեցած։ Սեղանաւորն սպառնաց, և Մետրապոլիտին Սերպիա վերադարձէն յետոյ, վերստին ներկայացուց մուրհակը։ Մետրապոլիտը կրկնեց թէ չի ճանչնար սեղանաւորն, և խոստովանեցաւ միայն թէ տոմսակին վրայ երեւցած ստորագրութիւնը կը նմանի իւր ստորագրութեան։ Սեղանաւորն ի դատարան դիմեց, բայց Մետրապոլիտն յայտարարեց թէ իբրեւ Պետ Եկեղեցւոյ, քաղաքային դատարանաց իրաւասութեան ներքեւ չի գտնուիր։ Սեղանաւորին փաստաբանը վերաքննութեան դիմեց, և այժմ վճռաբեկ ատեանը պիտի վճռէ խնդիրն։ Անհամբեր կը սպասուի վճռոյն, որովհետեւ առաջին անգամն է որ սերպիական դատարանք կը կոչուին սերպ Եկեղեցւոյ Պետին մէկ անհատական պարտքին վրայ վճիռ տալու։

### ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴ ՊԵՐԼԻՆԻ

Զուիցերիացի պատուիրակք գրեր են իրենց կառավարութեան թէ համաձայնութիւն կը տիրէ Տէրութեանց պատուիրակներուն մէջ, և համաձայնութիւն կը գոյանայ կիրակնօրեայ աշխատութիւնն արգիլելու մասին, որպէս նաեւ փոքր տղայոց աշխատութիւնն հանքերու մէջ։ Այսու ամենայնիւ, խորհրդակցութիւնք գաղտնի կը պահուին, և քանի մը օրեր պէտք է անցնին մինչեւ որ առողջ տեղեկութիւնք կարենան հաղորդուիլ լրագրաց։

### ՌՈՒՄՊԷՐԹՕ ԹԱԳԱՒՈՐ

Ումպէրթօ թագաւոր մէկ միլիոն ֆրանք նուիրեց ի պատիւ Մածծինիի կառուցանելիք յիշատակարանին համար։

### ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Առաջիկայ յունիս ամսուն մէջ 20—25 ելեկտրանաւեր պիտի սկսին բանիլ Լոնտոնի Թէմզա գետին վրայ։ Շատ հարուստներ ալ իրենց շոգեմակոյկները կը վերածեն ելեկտրանաւի, այսինքն՝ շոգւոյ տեղ ելեկտրականութեամբ պիտի շարժին այս նաւեր։

## ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քաղաքական ժողովն ի Նիստ գումարեցաւ երէկ ի Խորհրդարանի Ղալաթիոյ ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Ազնուաշուք Սահակ էֆ․ Ղազարոսեանի։

Ժողովն զբաղեցաւ այլ և այլ յարաբերական և ներքին խնդիրներով։

### ՎԵՂԱՐԱՒՈՐԱՑ ՏԵՐԱԳՈՅՆԸ

Մեր եկեղեցւոյ կուսակրօն պաշտօնէից դասն ալ հարիւրամեայ մ'ունի, որ է Տ․ Գրիգոր աբեղայ Մէերեան, կուսակրօն Ս․ Կարապետի տաճարին լուսարարապետը։

Ծնած է նա Վանայ գաւառի Ալիւր գիւղը 1789ին, Յարութիւն և Ազաթ անուն ծնողներէ, և ի մանկութենէ մնած է մինչեւ վանքի հողագործական ծառայութեան՝ ցամաքի մէջ գտնուած ագարակին մէջ՝ որ [illegible] կը կոչուի։ Մերենց տիրացու Յովհաննէս [illegible] ուսած է ընթերցանութիւն, երգեցողութիւն և քերականութիւն, և 1823ին դպրութեան աստիճան է առած ժամանակին փոխանորդ Պարտիզակցի Յովհաննէս Եպիսկոպոսէն։ Տասը տարի յետոյ՝ 1833ին սարկաւագ ձեռնադրուած է կուսակրօն վանահայր Յարութիւն Եպիսկոպոսէ, և նոյնէն քահանայ օծուած և աբեղայ օրհնուած է 1837ին, 48 տարեկան եղած ատեն, և Յովհան անունը Գրիգորի փոխուած։

Այն օրէն մինչեւ հիմայ Տ․ Գրիգոր աբեղայն փութաջան ծառայութեամբ ծառայած է կուսից վանքին ագարակապետութեան և լուսարարապետութեան պաշտօնները վարելով։ Հակառակ զգացմամբ՝ ոչ մասնաւոր և ոչ ծայրագոյն վարդապետութեան գաւազաններուն հետամուտ չէ եղած, մինչ միւս աբեղայներէն լոկ աբեղայ մնացած չկայ։ Նա կը գտնուի այժմ իւր կենաց 101րդ, վանականութեան 90րդ, և աբեղայութեան 53րդ տարւոյն մէջ, [illegible], ինչպէս ինքը կ'ըսէ։

## ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

### ԻՏԱԼԻՈՅ ԴԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ Ի Կ․ ՊՈԼԻՍ

Իտալիոյ գահաժառանգ Վիքթոռ Էմմանուէլ իշխանն երէկ առաւօտ ժամ 4ին պալատական կառքերով և իւր հետեւորդներով թիկնապահ զօրավար Մօրէրան, բժիշկը Տօքթ․ Պաքուն, կայս․ թիկնապահ Ալի փաշան ու Շէֆիք պէյն, ի Բերա իտալական հիւանդանոցը գնաց՝ Պէշիկթաշի, Կիւմիւշ Սույի և Թագսիմի ճամբով։ Իտալական դեսպան Պառօն Պլան, դեսպանատան գլխաւոր պաշտօնեայք, իտալական գաղթականութեան երեւելիք և հիւանդանոցին բժիշկներն ու պաշտօնեայք, հիւանդանոցին արտաքին դրան մէջ ընդունեցին զՆ․ Բարձրութիւն, որ հիւանդանոցի ամեն կողմերն այցելեց և մխիթարական խօսքեր ուղղեց հիւանդաց։ Իշխանը շնորհակալութիւն յայտնեց իտալական գաղթականութեան երեւելեաց այն համակրանաց ցոյցին համար, որով շոգենաւներ վարձած էին զինքը դիմաւորելու։ Գահաժառանգ իշխանն հիւանդանոցէն ելնելով, դեսպան Պ․ Պլանն եւս իւր հետ առաւ և գնաց այցելել իտալական մանչ աղջկանց վարժարանն ի Եէնի Զարշը։ Աշակերտք «էվվ'վա»ի աղաղակներով ընդունեցին զՆ․ Բարձրութիւն։ Վարժարանին տնօրէնն իշխանին մատոյց շնորհակալութեան ուղերձ մը որ մագաղաթի վրայ գրուած էր ինչպէս նաեւ Ն․ Բարձրութեան կենդանագիրը, զոր գծած էր վարժարանին գծագրութեան ուսուցիչը։ Իշխանը բոլոր դասարաններն այցելելէ յետոյ իտալական աղջկանց վարժարանը գնաց ի Լէհ փողոց, ուր ընդունեցաւ իտալական դեսպանուհւոյ Պլան պառոնուհւոյն և դեսպանատան խորհրդականի կնոջ տը Պիզիօ մարքիզուհւոյն կողմէ։ Աշակերտուհիք ծաղկեփունջեր մատուցին թէ՛ իշխանին, թէ՛ դեսպանին և թէ հետեւորդաց։ Իշխանն այս այցելութիւններէ յետոյ Եըլտըզի պալատը վերադարձաւ։

Ժամ 6ին իտալական դեսպան Պառոն Պլան և դեսպանատան գլխաւոր պաշտօնեայք, բոլորն ալ պաշտօնական համազգեստով, Շալէ Քէօշկը գնացին և ներկայացան իշխանին։ Դեսպանը Ն․ Բարձրութեան ներկայացուց դեսպանատան գլխաւոր պաշտօնեաներն։ Իշխանը ժամ 7ին ճաշեց։ Սեղանին ներկայ գտնուեցան դեսպանը, դեսպանատան պաշտօնեայք ամենք եւ այլք։ Վիքթոռ Էմմանուէլ իշխանը ճաշէն յետոյ մէկ ու կէս ժամու չափ հանգիստ առաւ եւ յետոյ ժամ 8 ½ին մօտ պալատական կառքերով և ընկերակցութեամբ դեսպանին, հետեւորդաց ու կայս․ թիկնապահաց, Պոլսոյ կողմն անցաւ Պէշիկթաշի ու Թոփխանէի ճամբով եւ ուղղակի Թոփգաբուի պալատը գնաց։ Ն․ Բարձրութիւն այցելեց արքունի Գանձարանն ինչպէս նաեւ Պաղտատ քէօշկն և անոր Նոր քէօշկն, ուր, ըստ հնաւանդ սովորութեան, պատուասիրուեցաւ օշարակով, սուրճով և ծխախոտով։ Իշխանն յետոյ Պապը Հիւմայունի դռնէն դուրս ելնելով, Տիվան Եօլուի ու Պէյազիտի ճամբով Սիւլէյմանիէ մզկիթն այցելեց եւ անտի Սէրասքերի Դրան առջեւէն անցնելով այցելեց նաեւ Եէնի Ճամիի մզկիթը։ Ն․ Բարձրութիւն ժամ 12 Եըլտըզի պալատը վերադարձաւ։ Իշխանը պահ մը հանգիստ առնելէ յետոյ ժամ 1½ին ի Բերա իտալական դեսպանատունը գնաց պալատական կառքերով։ Դեսպանը, կինն ու դեսպանատան պաշտօնեայք փողոցի դռնէն ընդունեցին զՆ․ Բարձրութիւն և առաջնորդեցին մեծ դահլիճն ուր պահ մը տեսակցելէ յետոյ ժամ 2½ին սեղան մը տրուեցաւ։ Սեղանին ներկայ գտնուեցան բաց ի իշխանէն, իտալական դեսպան Պառոն Պլան ու կինը, դեսպանատան խորհրդական տը Պիզիօ մարքիզն ու կինը, դեսպանատան առաջին քարտուղարն ու կինը, երկրորդ քարտուղարը, առաջին թարգմանը, Մօրէրա զօրավարը, դեսպանատան երկրորդ թարգմանը, Տօքթ․ Պաքու, կայս․ թիկնապահ Ահմէտ Ալի փաշա և թիկնապահ հազարապետ Շէֆիք պէյ։ Հացկերոյթէն ուշ ատեն ժամ 4ին և իշխանը մինչեւ 5 անց մնալէ յետոյ Եըլտըզի պալատը վերադարձաւ իւր հետեւորդաց հետ։

* *

Մայրաքաղաքիս օտար դեսպանք երէկ Եըլտըզի պալատը գնացին այցելութիւն տալու Իտալիոյ գահաժառանգ իշխանին, սակայն Ն․ Բարձրութիւն նոյն պահուն Բերա գնացած ըլլալով, իրենց այցետոմսերը թողուցին։

* *

Կայս․ պալատան երկրորդ տնօրէն Ահմէտ պէյի պաշտօն յանձնուած է Վիքթոռ Էմմանուէլ իշխանի հանգստութեան, ցորչափ մայրաքաղաքս մնայ Ն․ Բարձրութիւն։

* *

Իշխանն այսօր Սկիւտարի կողմն անցնելով, պիտի այցելէ Թէքքէներն ու այլ նշանաւոր վայրեր։

* *

Իշխանն յառաջիկայ շաբթու Պրուսա պիտի ուղեւորի, եւ անտի մայրաքաղաքս վերադառնալով, հաւանաբար մինչեւ մարտ 27 աստ պիտի մնայ։

### ՊԵՐԼԻՆԻ ՕՍՄ․ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ

Պերլինի օսմանեան դեսպան Թէվֆիք փաշա վերջերս դեսպանատան մէջ մէկ քանի պաշտօնական հացկերոյթներ տուած է, որոց ներկայ գտնուած են կայսեր․ պալատան բարձրաստիճան պաշտօնատարք, նախարարք և օտար դեսպանք։

Հրաւիրեալք խիստ գոհ մնալով իրենց եղած պատիւներէն ներբողելից բանիւք խօսեր են Վեհ․ Սուլթանին նկատմամբ։

### ԲԱԹՈՒՄԻ ՏՈՒՐՔԸ

Հ-ՑէՅ-Բ երէկ ըսած էր թէ Բաթումի տուրքի գործադրութեան կանոնագրոյն պակասները լրացուած են և թէ ի մօտոյ պիտի մատուցուին Բարձր․ Մեծ-Եպարքոսին։

Նոյն թերթը կը ծանուցանէ թէ Արտաքին գործոց Նախարարութիւնն սկսած է խորհրդակցիլ օտար դեսպանատանց հետ, որովհետեւ հարկ գտուած է որ կանոնագրոյն պակասները լրացնելու խնդիրն օտար դեսպանատանց հետ բանակցելէ յետոյ որոշուի։

### ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ

Շուէտական արքունի Ծէէյ- մարտանաւը Կ․ Պոլսոյ նաւահանգիստը գտնուած պահուն, Մեծ․ Ապտուլլահ Եղբարք՝ հրամանաւ Վեհ․ Սուլթանին՝ այդ նաւուն արտաքին ու ներքին զանազան մասանց լուսանկարներն հանած էին, որոցմով պատրաստուած ալպօմ մը ղրկուած էր Օսքար թագաւորին։ Շուէտի վեհապետն, ի վարձատրութիւն այս գեղարուեստական ընտիր աշխատութեան, շուէտական Վ--- պատուանշանի ասպետութեան խաչը նուիրած է Մեծ․ Ապտուլլահ Եղբարց։

### ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Սուրիոյ մէջ երկաթուղւոյ մը շինութեան առաջարկը զոր մատուցած էր Պ․ Ժօզէֆ Էլիաս, նախարարաց խորհրդոյն կողմէ մերժուեր է, մինչդեռ նոյն խնդրոյն պատճառաւ։ Պ․ Էլիաս իւր ծրագրին մէջ կը խնդրէր որ կայս․ կառավարութիւնը յանձն առնու Սուրիոյ մէջ ուրիշ ո'ր և է երկաթուղւոյ շինութեան արտօնութիւն չտալ։ Լ․ Հէէջէ- շատ իմաստուն կը գտնէ Բ․ Դրան մերժումը, վասն զի, կ'ըսէ, եթէ Պ․ Էլիասի առաջարկն ընդունուէր, Սուրիոյ մէջ երկաթուղեաց ծաւալման ամբողջ գործը միակ անձի մը ձեռքը մնացած պիտի ըլլար։ Որքան աւելի ի բաց թողուին մենաշնորհք, այնքան աւելի արագ կերպով կը կատարուի առեւտրական ձեռնարկներու և ճարտարուեստից ծաւալումն ի Թուրքիա, և ուրախալի է նշմարել որ, կայս․ կառավարութեան վերոյիշեալ որոշմամբ՝ այս սկզբունք ընդունուած է նախարարական ժողովոյ մէջ։

### ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ՕՐԷՆՔ

Հ-ՑէՅ-Բ կ'իմանայ թէ օտար դեսպանատունք ամենք առաջարկած են Արտաքին գործոց Նախարարութեան՝ բարեփոխել դրոշմաթուղթի օրինաց ինչ ինչ կէտերն և թէ նախարարութիւնն այդ առթիւ ձեռնարկած է բանակցութեանց և խորհրդակցութեանց։

### ՊԷՐՈՒԹԻ ԼՈՒՐԵՐ

Պէրութի մէջ տեղացի երեւելիներէն ժողով մը կազմուած էր խորհրդակցելու համար այն միջոցներուն վրայ, զորս հարկ է ձեռք առնուլ երկաթուղւոյ գիծ մը շինելու համար Պէրութէն ի Դամասկոս։ Այս ժողով, ի միջի այլոց, որոշած է բաժնեթուղթեր շրջաբերութեան հանելով, տալ փափաքողաց։ Պէրութի հարուստներէն Էսէյիտ Մէհմէտ էֆէնտի Ալյաս և հռչակաւոր Սորսոքները մէկ միլիոն ֆրանքի բաժնեթուղթ գնելու համար ստորագրած են։

* *

Ըստ տեղեկութեան Հ-ՑէՅ-Բ-ԵՒ-ԱԲ-Դ-Էի, Պէրութի մաքսատան հասոյթք վերջին դեկտեմբեր և յունուար ամսոց մէջ տասն հազար ոսկւոյ յաւելում մը ունեցած է բաղդատմամբ նախորդ տարւոյ միեւնոյն ամսոց, և փետրուար ամսոյ հասոյթք եւս չորս հազար ոսկւոյ աւելցութիւն մը ցոյց կուտան եղեր։

### ԿԱՅՍ․ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Կայս․ Թանգարանին տնօրէն Համտի պէյ այսօր Տարտանէլ կ'ուղեւորի, քննելու համար Տօքթ․ Շլիմանի կողմէ Հիսար բլի մէջ կատարուած խուզարկութիւններն ինչպէս նաեւ առանձնելու համար գտնուած հնութիւններէն օսմ․ կառավարութեան վերաբերեալ բաժինը։

Սայտայի մէջ գտնուած գերեզմանաքարերն և այլ հնութիւններ օսմ․ Թանգարանի նոր շէնքը փոխադրուած են։ Այս օրերս եւս մայրաքաղաքս պիտի բերուին Սայտայի մէջ ի նորոյ գտնուած հնութիւններ։

### ՕՍՄ․ ՊԱՐՏԱՏՈՄՍՔ

Լ․ Հէէւ- կ'իմանայ թէ Բանքայի թէ արժեթղթոց ու ներքին պարտուց տոմսերու միացման գաղափարն ընդունելութիւն կը գտնէ կառավարական ակմբոց մէջ։ Մանրամասնութիւնք յայտնի չեն տակաւին, սակայն կը կարծուի թէ այս գործողութեամբ 1,860,000 ոսկւոյ մօտ գումար մը պիտի մնայ Հանրային պարտուց վարչութեան ձեռքը, և այդ գումար պիտի յատկացուի կա'մ Հանրային պարտուց տարեկան մասնավճարին և կա'մ Բանքայի երկաթուղեաց արժէթղթոց գնման ու ջնջման։

### ԵՂԵՌՆԱԴԱՏ ԱՏԵԱՆ

Եղեռնադատ ատեանն երէկ զբաղեցաւ Վառնայի առեւտրական օսմանեան ներկայացուցիչ Միքէլ էֆէնտի Փէչտիմալճեանի և փաստաբան Կիւլպէնկեան Գասպար էֆէնտիի միջեւ եղած դատով։ Այս վերջինը դանակոծած էր զՄիքէլ էֆէնտին և ուրիշ դատապարտելի ընթացից մէջ եւս գտնուած էր։ Դատարանը լսեց վկաներէ Տ․ Ոսկի քահանայի վկայութիւնն եւ դատի շարունակութիւնն ուրիշ օրուան յետաձգուեցաւ։

### ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դատական նախարարութիւնն անցեալ 1305 տարւոյն մէջ 16549 պաշտօնագրեր ղրկած է, որոց 13529ը կուսակալաց ու գաւառաց դատական պաշտօնէից և 3020ը մայրաքաղաքիս կառավարական պաշտօնատանց և դատարանաց։ Նոյնպէս ստացած է 24491 պաշտօնագրեր, որոց 3666ը զանազան պաշտօնատուններէ ու դատարաններէ, 14033ը գաւառաց կուսակալներէ ու դատական պաշտօնեաներէ, 3921ը մասնաւորներէ և 2871 մասնաւոր աղերսագրեր գաւառներէ։

### ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ

Ափրիկեան Տրիպոլսոյ Ճէպէլը Ղարպի գաւառին շրջակայ Նալութ գաւառակին մէջ ծաղկի հիւանդութիւն երեւան եկած է և շրջակայ գիւղի մը մէջ օրական 6—7 մահեր պատահած են։ Սակայն այդ հիւանդութիւն վերջերս սկսած է թեթեւնալ ինչպէս նաեւ ժանտատենդն, որ այդ կողմերը ճարակած էր։

Ուրֆէ գաւառին մէջ եւս ինֆլուէնցան երեւան եկած է որ սաստկապէս կը ճարակի։

Ղարպան գաւառին մէջ եւս ժանտատենդի նման համաճարակ հիւանդութիւն մը երեւան եկած է, ուրկից վարակուած են գրեթէ ժողովրդեան ամբողջութիւնը, սակայն ո'և է ցաւալի հետեւանք չունեցաւ, մի փրարկուողք երկու երեք օրէն կ'ապաքինին։

### ԶԵՂԾՈՒՄ

Պոլսոյ ոստիկաններէն Վէհպի էֆէնտի, որ դատական ծախուց և դրամական տուգանաց հասոյթէն 9052 ղրուշ խլած էր, դատուեցաւ Պետական Խորհրդոյ մէջ և դատապարտուեցաւ երկու ամսուան բանտարկութեան, երեք ամիս պաշտօնազրկութեան և խլած գումարին ինչպէս նաեւ դատական ծախուց հատուցման։

### ՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾՔ

Երէկ առաւօտեան մշուշին պատճառաւ Միքերկրականէն եկող անգլիական մէկ քանի շոգենաւուց միջեւ բախում մը տեղի ունեցած է Այաստեֆանոսի առջեւ։

—Մէսաժըրի ընկերութեան Լ-- շոգենաւն, որ Սեւ ծովէն կուգար, երէկ նոյն ծովու բերանն աւազի վրայ խրեցաւ։ Շոգենաւը երեք ժամու չափ խրած մնալէ յետոյ ազատեցաւ և ժամ 10½ին Պոլսոյ նաւահանգիստը ժամանեց։

### ԲԼԻՍԳԻ ՏԱՆ ԴԱՏԸ

Բերայի լրագիրք քանիցս խօսած են դատի մը վրայ որ 1888ին «Կ․ Պոլսոյ Բլիսգին» վարձու տրուած տան տեարց՝ Թէնկըր Պետրոս և Բիւզանդ էֆէնտիներու կողմէ բացուած էր Բլիսգին նախագահ Պ․ Ֆոսթէրի դէմ։ Թէնկըր տեարք կ'ուզէին Պ․ Ֆոսթէրը պատասխանատու ճանչնալ այն հրդեհին որ, ինչպէս կը յիշուի, իրենց շէնքն այրած էր, Բլիսգն անոր մէջ հաստատուելէն առաջ։ Տանուտեարք արդէն խոկ 5000 ոսկի գանձած էին ապահովագրութենէ, և 10,000 ոսկւոյ մօտ գումար մը եւս կը պահանջէին, առարկելով թէ իրենց տունը աւելի կ'արժէր։ Արդ, Թէնկըր տեարց այս պահանջումը մերժուած է ո'չ միայն Թիճարէթի առաջին ատենին, այլ և վերաքննիչ ատենին կողմէ։ Թէնկըրեանց փաստաբաններն էին Թէնկըր Սիմոն էֆ․ և Իրֆան պէյ, ու Պ․ Ֆոսթէրի փաստաբանք՝ Սիլիմոնեան էֆ․ և Պ․ Ալպէռ կօլէնպէրկ։

Գերմանիոյ Վիսպատէն քաղաքին օսմանեան պատուակալ փոխ-հիւպատոս անուանած է Պ․ Ֆէրտինանտ Հիլ և Վէ․ Նէտրիկի օսմանեան հիւպատոս անուանած է Լոկասիս էֆէնտի, նախորդ հիւպատոս Պրինոփուլի։

—Երէկ գիշեր ի Բերա Գալէնտէր Գալըճը Սարգիս փողոցին մէջ տուն մը բռնկելով այրեցաւ։ Այդ տուն կառապան էֆէնտիի սեփականութիւնն էր և մէջը Մէսիկէէի յոյն կին մը կը բնակէր վարձու։

—Երէկ իրիկուն ժամը 9ին ի Գասըմփաշա Մէշճիւրատար Թալլինի ախոռին առջեւ Պոյաճը Օհաննէս անուն հայ մը անցած միջոցին, Թալլինի կառապան գաղթական Սալիմ իւր 50 ղրուշ պահանջքը կ'ուզէ Օհաննէսէն և երբ այս վերջինը չունենալը կը յայտնէ, Սալիմ հաստ փայտ մը առնելով կ'սկսի անխնայ հարուածել Օհաննէսն, հեռուէն Տէր Կարապետ հայր տեսնելով, օգնութեան կը փութայ, սակայն մինչեւ հասած ատեն արդէն Օհաննէս զգայազիրկ ընկած էր և Սալիմ փախած։ Տէր Կարապետ հայր, ոստիկանութեան մարդ կը ղրկէ և թէ պէտք եղած խնամքը կատարուի Օհաննէսին մօտակայ տուներէն ջուր հասցնելով և մարդիկ կանչելով, Օհաննէս քիչ մը կ'ոգեւորի, սակայն կեանքը դեռ վտանգէ զերծ չէ։

—Պրուսայի կուսակալ Մահմուտ փաշա Կէմլիկ երթալով տեղական կառավարութեան նկատմամբ քննութիւններ կատարած և ինչ ինչ հրամաններ տուած է։ Մահմուտ փաշա անտի Մուտանիա պիտի երթայ ճամբաներու շինութիւնն աչքէ անցունելու համար։

—Վճռաբեկ ատենի առաջին ընդհանուր դատախազ Լէյիփ էֆէնտի, որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդ էր, բոլորովին ապաքինած է և մէկ քանի օրէն պիտի սկսի երթալ իւր պաշտօնատեղին։

—Վճռաբեկ ատենի անդամներէն Մազհար էֆէնտի, որ Պէրութ գնացած էր քննելու համար տեղւոյն դատական գործերն, իւր պաշտօնն աւարտած ըլլալով, ի մօտոյ մայրաքաղաքս պիտի գայ։

—Երէկ առաւօտ անգլ․ հիւպատոսարանին մէջ կատարուեցաւ հելլենական դեսպանատան Թարգման Պ․ Բրէձիօզիի ամուսնութիւնն ընդ օրիորդ Բոռոյի, որուն Պ․ Օսքար Կլավանիէ, իբր նախորդ ամուսնէն, բաժանումն առկից առաջ վճռուած էր Փրանսական հիւպատոսարանին առջեւ։

### ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Կը ծանուցուի արգոյ հասարակութեան թէ յառաջիկայ ապրիլ 1էն սկսեալ, ուղեւորաց թիւ 42 և 43 կառախմբերը ամէն օր պիտի երթեւեկեն Կ․ Պոլսոյ և Մաքրի գիւղի միջեւ։

Կ․ Պոլսէ մեկնում երեկոյեան ժամ 6 ին և Մաքրի գիւղէ մեկնում՝ երեկոյեան 7․5ին։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Կ․ Պոլիս, 23 մարտ 90

### ԱԶԳ․ ՕՍՄ․ ՀԱՆՐ․ ՊԱՐՏՈՒՑ

Բուլկէի երկաթուղեաց պարտատոմսերուն 121րդ վիճակահանութիւնն հրապարակաւ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երեքշաբթի, 1 ապրիլ, ճիշդ կէս օրին, Արքունի փողերանոցին մէջ, աջակցութեամբ Օսմ․ Կայս․ Պանքային։

Կ․ Պոլիս, 26 մարտ 1890



## ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Կ․ ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

### ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

Պերլին, 26 մարտ

Կայսրն ընդունեց Հէրպէրթ Ֆոն Պիզմարք կոմսին հրաժարականն եւ Նախարարապետ Քափրիվի զօրավարը կայսրութեան արտաքին գործոց նախարար անուանեց։

—Սպայակոյտի Նախագահ կոմս Վալտէրզէ Իտալիա ուղեւորեցաւ։

—Պերլինի եւ շրջակայից բոլոր զօրավարներն այսօր իրենց մեծարանքը մատուցին Պիզմարք իշխանին։

—Կալլէսի Ալպէրթ Վիքթօր իշխանն, անգլիական գահուն կալլէսի իշխանին, հարիւրապետ անուանեցաւ Հիւսարներու «Իշխան Պլիւխեր» գնդին մէջ, որուն պետն է իւր հայրը։

—Կայսրը վաղը պիտի ընդունի Պիզմարք իշխանը, հրաժեշտ տալու համար։

—Բ-ւէէէ- Ն-էէԼէ-Ն կը հերքէ այն զրոյցը թէ նախարարաց խորհրդոյ դերնախագահ և ներքին գործոց նախարար Պ․ Ֆոն Պէօթիխէր հրաժարած է։

— Գործաւորական Դեսպանախորհրդին անդամներն այսօր ներկայ գտնուեցան զինուորական ռազմափորձերու, պալատական կառքերուն մէջ։

—Երեսփոխան Պ․ Բիւհնէրդ քաղաքական յանցանքով ձերբակալուեցաւ։

Պէկրատ, 26 մարտ

Սերպիական 26,000,000 ֆրանքի փոխառութիւնը քառապատիկ ստորագրուեցաւ։

Լիզպոն, 26 մարտ

Մարիա-Բիա մայր-թագուհին (քոյր Ումպէրթօ թագաւորին) հիւանդ է։

Լոնտոն, 26 մարտ

Վիքթորիա թագուհին, Հանրի տը Պաթէնպէրկ իշխանին և իշխանուհւոյն հետ մեկնեցաւ յԷքս-լէ-Պէն, Բորթսմութի և Շերպուրկի ճամբով, թագուհին հինգ շաբաթ պիտի մնայ անդ։

Պէթրպուրկ, 26 մարտ

Ռուսիոյ պատերազմական գործոց նախարարութեան պաշտօնաթերթը, Ռուսքի Ինվալիտ, կը հրատարակէ պատերազմի ատեն զօրաց վարչութեան վերաբերեալ նոր կանոնագիրը։

Նափոլի, 26 մարտ

Այսօր սկսաւ Եղեռնադատ ատենին առջեւ Գաբորալի դատն։ Բժիշկներն յայտարարեցին թէ ամբաստանելոյն մտաւորական վիճակին նոր քննութիւն մը անհրաժեշտ էր, և դատն յետաձգուեցաւ։

Փարիզ, 26 մարտ

Երեսփ․ Ժողովն անվաւեր հռչակեց Բոռէզի պուլանժէական երեսփոխան Պ․ Վաշէի ընտրութիւնը։

Նախարարաց խորհուրդը քննեց Դուարաց ի Ֆրանսա ներմուծման խնդիրը։ Երկրագործական Նախարարն ըսաւ թէ վարակեալ երկիրներէն զուարաց ներմուծման արգելքը բառնալ անհնար է այժմ։ Դուարաց միսը բերել չի կրնար արգիլուիլ՝ առեւտրական դաշնագրաց պատճառաւ։ Խորհուրդն հաւանեցաւ։

—Ջօր․ Պուլանժէ կը գրէ առ Պ․ Լէգան թէ թո'ղ պատերազմական նախարարը վերաքննիչ ատենին կամ զինուորական ատենի մը առջեւ ի դատ քաշէ զինք, և պատրաստ է Ֆրանսա վերադառնալ։

Հռոմ, 26 մարտ

Թրէպ-- Պերլինէ հեռագիր մի կը հրատարակէ, ծանուցանող թէ Վիլհէլմ կայսր ապահոված է իտալեան դեսպան Լօնէյ կոմսին թէ Գերմանիոյ և Իտալիոյ յարաբերութիւնք համակրական և մտերմական պիտի մնան, և թէ նախարարապետի փոփոխմամբ նիզակակցութիւնք չեն փոխուիր։ Ջօր․ Քափրիվի նոյն հաւաստիքը տուաւ դեսպանին։

Պէկրատ, 26 մարտ․

Սերբ կառավարութիւնը Սկուբչինային մատոյց օրինագիծ մը, որով իշխան Կակարինի ռուսական շոգենաւային ընկերութեան առանձնաշնորհում կուտայ ռուսական քարիւղի վաճառականութեան համար, եւ քարիւղի մեծ ամբարներ շինելու համար ի (-Ն-Բէ-Ն-Լ) կամ ի Պէկրատ։

## ԴՐԱՄԱԿԱՆ

### ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 15 մարտ

Օսմանեան Քոնսոլիտէ

| | | |
|---|---|---|
| Երէկ երեկոյ գոց․ (Մեծ․ Ա․ Սէրի) | | 19 88 |
| Պօրսայի գոցուելէն վերջէ | » | 19 87 |
| Բօրսայի մէջ | » | 19 86 |
| Առաւօտուն բացուեցաւ | » | 19 86 |
| Կէս օրին | » | 19 85 |
| **ԻՄԹԻԱԶԼԸ ՏԱԽԻԼ** | | |
| Երէկ երեկոյ | | 52 17 |
| Այս առաւօտ | | 53 10 |
| Կէս օր | | 52 10 |
| **ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ** | | |
| Փոխառութիւն | A․ Սէրի | 41 |
| » | B․ » | 25 10 |
| » | C․ | 20 |
| **ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ** | | |
| Օսմ․ Պանքայի [illegible] | Անգ․ Լր․ | 4 28 |
| Երէկ [illegible] | Օսմ․ » | 8 80 |
| Տրամվայ [illegible] | » » | 7 15 |
| [illegible] | » » | 4 35 |
| Թումպաքի | » » | 477 1/2 |
| Բուլկէի երկաթուղի | Ֆր․ | 71 25 |
| [illegible] | » | — — |
| [illegible] | Գ․ Հ․ | 118 |
| **ԸՆԴԱՑԻՔ ԴՐԱՄՈՑ** | | |
| Օսմանեան ոսկի | ղրշ․ | 100 |
| 20 Ֆրանքնոց | » | 87 28 |
| Անգլիական ոսկի | » | 110 14 |
| Իմփերիալ | » | 90 20 |
| [illegible] | » | 51 15 |
| Բուլղարի թղթադրամ | » | 8 35 |
| » արծաթ | » | 77 |
| Մէճ․ արծաթ (ապաքը) | » | 108 6 |
| [illegible] | » | 108 20 |
| [illegible] | » | 108 20 |
| [illegible] | » | 101 |
| [illegible] | » | 9 30 |

### ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Փարիզ, 26 Մարտ, ժամ 3 վայր 47 երեկոյ

| | |
|---|---|
| Ֆրանսական Ռանթ 3 % | 87 97 1/2 |
| » 4 1/2 % | 105 85 |
| Օսմանեան Քոնսոլիտէ Սէրի Դ․ | 18 07 1/2 |
| Օսմանեան երկաթուղի | 71 50 |
| » [illegible] բաժնեթուղթ | — — |
| Պանք Օթոման | 536 62 1/2 |
| Կրէտի Լիոնէ | 712 50 |
| Իտալական Ռանթ 5 % | 92 20 |
| Հելլենական 5 % | 56 25 |
| Եգիպտոս Թիւրք | 6 25 |

| | |
|---|---|
| Ելեկտրական միացեալ | 477 87 1/2 |
| Գանք տը Բարի | 783 75 |
| Օսմ. մաքս. արժէթղթ | 426 25 |
| Սուէզի ջրանցք | 2310 |
| Սպանիական արտաքին | 73 7/8 |
| Չէք Լոնտոնի վրայ | 25 22 |

Լոնտոն, 26 Մարտ, ժամ 6 վայր — Երեկոյ

| | |
|---|---|
| Անգլ. քոնսոլիտէ | 97 5/16 |
| Օսմ. » Սէրի Դ. | 17 7/8 |
| » » » Ա. | 40 |
| » » » Բ. | 24 1/16 |
| » » » Գ. | 18 |
| Փոխառութիւն 1877 | 102 1/4 |
| Գանք Օթօման | 11 5/16 |
| Ելեկտրական միացեալ (Իւնիֆիյէ) | 94 9/16 |
| » առանձ. (բրիվիլէժիէ) | 105 1/4 |
| Տայրա Սանիէ | 84 5/16 |
| Տօմանիալ (փոխառ. Բուլկար) | 104 1/2 |
| Հելլենական 5 % | 89 1/2 |
| Մոնոբոլ » | 74 1/4 |
| Ռուսական 1889 | 94 1/2 |
| Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ | 25 22 1/2 |

## ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 26 Մարտ, ժ. — վ. — Երեկոյ

| | |
|---|---|
| Ֆրանսական Ռանթ 3 % | 87 93 |
| Օսմանեան քոնսոլիտէ Դ. | 18 07 1/2 |
| Օսմանեան երկաթուղի | 71 12 1/2 |
| Ելեկտրական միացեալ | 477 50 |

Վիէննա, 26 Մարտ, ժամ — վայր —

| | |
|---|---|
| Օսմանեան երկաթուղի | 84 20 |
| » Լէօթի թամսէթուղթը | 107 75 |
| Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ | 119 80 |

Պերլին, 26 Մարտ, ժամ — վայր —

| | |
|---|---|
| Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ | 20 35 |
| Բուլղ. Թղթադրամ | 221 50 |
| Օսմանեան երկաթուղի | 78 |
| Օսմանեան քոնսոլիտէ Սէրի Դ. | 18 10 |

## ՆԵՐՍԷՍ ԷՖԷՆՏԻ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

*Առասիկ այն Դամբանական զոր հանգուցեալ Ներսէս էֆ. Ներսէսեանի գերեզմանին վրայ արտասանեց Մեծ. Թովմաս էֆ. Եսայեան, տնօրէն Ներսէսեան Դպրատան.*

Աչա գագաղ մը՝ որուն իւրաքանչիւր ոք ի վենջ իւր զգացման չափուն տեսակ մը խանդաղատանաց կամաւոր տուրք վըճարելու համար եկեր շրջապատեր է զայն.

Նախ և առաջ աստուածարեալ ձայն մը ջանաց ամոքել զվիշտ բաժանմանս՝ յիշեցնելով մեզ թէ առերեւոյթն իմն է մահուան անջատումն՝ աստուածային վկայութեամբ հաստատելով բացատրածն. և յիրաւի Աստուծոյ մը վկայութեան պէտք ունինք համոզուելու համար թէ կորուսած չեմք զոր կ'ողբամք ի կուպարս գերեզմանաց.

Մեծ բայց ամենամեծ սիրտ մը կրող հեղինակ մը Եւնեօյին կը գտնէր այդ հաղորդակցութիւնը որ սիրոյ զգացմամբ ներդաշնակայէս կը զօդէ մեր սրտերն ընդ այնոսիկ, զորս անդրդուելի ճակատագիր մը ընդ հողով ծածկել կը պահանջէ մեզմէ.

Մեծագոյն մասն որ աստ՝ ամփոփուած յանձին՝ լռութեամբ կը խօսին այս դագաղիս հետ, և այդ անձայն խօսակցութիւնն ալ փաստ մ'է անդր քան զգերեզման յաւիտենականութեան հաւատացողներուն, այս թէ ոչ յիմարութիւն կ'ըլլար ըրածնին՝ խօսիլ չլսողին հետ. Եւ սակայն պէտք է խոստովանիմք՝ թէ այդ լռութիւնն իւր ազդու ճարտասանութիւնն ունի ներգործելու համար մեր մտաց ու սրտին վրայ.

Կարգ մ'ալ անձինք զալով չէփրցած մի քանի կաթիլ արցունքով եւ կամ զեղուն հառաչանօք կը ներբողեն այս դագաղիս պարունակելոյն մեր սրտին վրայ ունեցած իրաւունքներն.

Են նաեւ՝ որոնց վշտին սաստկութեանը ամենայն ինչ ներելի է, նոյն իսկ հայհոյութիւնը, զի այդ հայհոյութիւնը երկինք չի հասած աղօթքի կը վերածուի արդարութեան Աստուծոյն առջեւ, որն որ գիտէ հշուել հօր մը, մօր մը, ամուսնոյ մը, զաւկի մը բացատրութեանց սահմանի մէջ ամփոփուիլ չգիտցող վշտաց դառնութեանն անհուն քանակութիւնը, եւ աչա ասոր համար է որ երբեք այդ կոյր հայհոյութիւնք պատժուած չեն կայծակնահար.—Խոնարհինք եւ ճանչնանք ուրեմն զիրաւունս յուսահատական հեծութեանց այս ննջեցելոյս ծնողացն եւ պարագայից, եւ թոյլ տանք յարգանօք զի ազատօրէն թափեն զոքա իրենց կոծն և արցունքն անժամանակ հնձուած երիտասարդիս դագաղին վրայ.

Եւ երբ մերձաւորք եւ հեռաւորք, ծանօթք եւ միայն ի լուր ծանօթացեալք կ'ողբան այսօրուան ննջեցեալնիս՝ զՆերսէս սամ Ներսէսեան՝ սորա բարձր բարեմասնութիւններն յիշատակելուն եւ աւաղելուն մէջ սրտաճմլիկ գոհութիւն մը զգալով,— ներուած չէ՞ արդեօք եւ մեզ՝ այդ բարեմասնութիւնքն ի մօտոյ գնահատողացս՝ վկայել սոցա բարձրաքարոզ, եւ հառաչանօք ինքել այս դագաղս.

Չկարծուի սակայն թէ մեք կ'ողբամք աստ զվարձատրողն մեր վաստակոց. քա՛ւ լիցի.—հոն փոխադարձ պարտականութիւն մը կը կատարուէր.— մանաւանդ զի ձեզմէ անոնք ոյք պաշտօնէութեան ինչ ըլլալը կը ճանչեն, գիտեն նաեւ թէ տեարց համար ներբող հիւսող պաշտօնեայներ չատ չեն գտնուիր.— Ուստի կուգամք մեք բարձրացնել մեր ողբասաց ձայնը այս դագաղիս առջեւ, յորում ամփոփուած է մեր տէրը, բայց անոր համար կ'ողբամք՝ զի երբ առ մեզ էր՝ սիրով կը մոռնայր իւր տէր լինելն յիշելու համար իրեն և պաշտօնէիցս նախապէս և հաւասարապէս մարդ լինելը. և եթէ աշխարհ կը վկայէ թէ ի՛նչպիսի ազնուութեամբ բարենպատակ կարօտութեանց ձեռք կը կարկառէր, մենք՝ այդ սրտին ազնուութեանը հանապազօրեայ երախտաւորքս միթէ կրնա՞մք լռել՝ առանց առաքինութեան թշնամիոյ անուան արժանանալու, զի ապաքէն իւր ազնուութիւնը համանշանակ էր առաքինութեան.

Բարութիւն մը զուգակալ սրամտութեան հետ, ինչ որ սակայն չհանդիպուիր կենաց ասպարիզիս մէջ, աչա՛ մեր ողբացածը.— երախտապարտութիւն մը, որուն ապագային վրայ մեր փոքրիկ և թշուառ ազգը յոյսեր սնուցանելու իրաւունքներ ունէր, աչա՛ մեր ողբացածը.

Վերջապէս կ'ողբամք կ'ըսեմ այն մարդը, ուսկից կ'ուզէի անկախ եղած ըլլալ՝ որպէսզի աւելի դիւրաւ հաւատացուէի դրուատեաց սաթիս.—կ'ուզէի այս հոգեխօս մի լինել՝ զինք յաճախակի ողեւոր համար, և իմճ բաժնուած ըլլալս նուազ յիշելու համար, այդչափ դա՛ռն է և սրտամաշիկ այդպիսի մը գերեզմանին յանձնելն.

Իրաւ է որ մահն զմարդիկ մի քանի օրուան համար միայն կրնայ բաժնել, քանի որ կենաց և մահու հրամայող Աստուածը ապահովցուցած է զմեզ և յուսով լեցուցած թէ երջանիկ յաւիտենականութիւն մը վերապահած է մեզ, բաւական է թէ օժտեալ այլինք սա Ներսէսին գեղեցիկ յատկութեամբքը. Այդ յատկութիւնք են որ վարագուրած են միշտ յաչս աշխարհի իւր մարդկօրէն ունեցած տկարութիւնքը, յորս ոչ ոք աստէն բոլորովին զերծ կրցած է ըլլալ, և զորս անտեսելով չանցնիլս աղացոյց մի հաւանուի խնդրեմ անշողոքորթ անկեղծութեան.

—Հառաչա՛նք մ'ալ, և յերկինս անդ կը տեսնուինք, Ներսէս.—բայց դուն՝ որ կը հաւատամ թէ արդէն հոն ես, (զի չա՞տ իսկ արժանացար երկնային երջանկութեանց՝ բարութեամբքդ զորս գործեցիր աստէն, և տառապանօքդ հիւանդութեան զորս կրեցիր), պարտք մ'ալ ունիս կատարելու,—ա՛յն է ցօղել սրսկել մխիթարութիւն հօրդ և մօրդ և ամուսնոյդ և զաւկիդ և պարագայիցդ հոգւոյն վրայ, և այն օրը որ զիրենք գէթ մասնակի սփոփած տեսնեմք, բոլոր բարեկամքդ պիտի օրհնեմք ջերմագին քու յիշատակդ, վերագրելով այդ քաղցրիկ նուէրն քու միջամտութեանդ արդեանց.

1890, Մարտ 12|24

## ՆԱՄԱԿ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 4 Մարտ

Քրիստոնեայ աշխարհի ամէն կողմ Մեծ պահքը նշանաւոր ժամանակամիջոց մը կը համարուի, և այլ և այլ կերպերով կ'ընդունուի ու կը պահուի, բայց ոչ ուրեք այնքան չահագրգիռ և աննախընթաց երեւոյթ կ'ընծայէ որչափ յԵրուսաղէմ, եւ իրաւամբ, քանի որ կեդրոնն է Քրիստոնէութեան, եթէ ձմեռն ողջոյն մասնաւոր հրապոյր ունի Սուրբ քաղաքին համար իբր իւր յատուկ եղանակ, մեծ պահքն ալ աւելի բարձրագոյն կատարը կը կազմէ նոյն եղանակին, զի կը գերազանցէ նորա առաջին բոլոր ամիսները. Ոգեւորութիւնն, բազմազանութիւն տեսարանաց, անձանց և եկաց, արարողութիւնք յոգնայոլով հանդիսից և տօնակատարութեանց, խլացուցիչ ժխորքն երթեւեկից, չարժմունք հազարաւոր հաւատացելոց աստ և անդ, դիմաւո՛ր նոցա եկեղեցիէ յեկեղեցի, վանքէ վանք, և վերջապէս գալ ու գնալն ամեն ազգէ և երկրէ եկող ուխտաւորաց, և նմանօրինակ երեւոյթք ու տեսարանք որք յատուկ են մեծի պահոց յԵրուսաղէմ, կը կացուցանեն արդարեւ այդ եօթն եօթնեակները ի վեր քան զամենայն եղանակս նորա և խիստ հոյաշնորհ ու ակնապարար բնութիւն մ'ունին.

Այս տարի մասնաւորապէս առաւել եւս կը չեշտուի Մեծ պահոց եղական տպաւորութիւնն, զի ամէն ազգի մանաւանդ Եւրոպացի և Ռուս ուխտաւորաց թիւն այժմէն իսկ չատ առաւել է քան զնախորդաց, և դեռ մինչ Զատիկ պիտի բազմանայ չատ. Թէպէտ ցարդ ծանուցուած չէ կայսերական կամ արքայական գերդաստանի պատկանող իշխանաց մերձաւոր գալուստը, բայց մասնաւոր ազնուականներ, հարուստներ և բարեկցիկ անձեր չատ կան արդէն. Եւ զարմանալին է, բողոքական ազգերէ, մանաւանդ Անգլիացիներէ, ալ խիստ չատեր կուգան. Մարդկանց, ազգաց և ժողովրդոց համաշխարհային ցուցահանդէս մըն է որ կը ներկայանայ այժմ քաղաքիս մէջ, իւրաքանչիւր իւր ազգային կամ տեղական տարազով, ձեւով և կերպարանքով. Եւ բոլոր այս ամբոխին մէջը Հայ տարրն ալ իւր կարեւոր տեղն ունի. զի հետզհետէ կը հասնին Հայ ուխտաւորք եւ ամէն հաւանականութիւն կը ցուցնէ որ այս տարի ոչ մի տարիէ նուազ պիտի լինի նոցա թիւը. Ընդ հակառակն առաւելագոյնին իսկ կ'սպասուի.

Ներկրալի է արդարեւ տեսնել հայ ժողովրդեան կրօնասիրական ոգին որ ամեն տարի առ նուազն 1000 ուխտաւոր կը բերէ քրիստոնէական սուրբ տեղեաց յԵրկրպագութիւն, թիւ մը՝ զոր եթէ բոլոր ազգաց ուխտաւորաց թուոյն հետ համեմատենք, պիտի գտնենք թէ աշխարհի վրայ ամենաքրիստոնեայ ազգն է հայ ազգը. վասն զի ոչ մի քրիստոնեայ ժողովուրդ իւր բազմամարդութեան համեմատ այնքան ուխտաւոր կը ղրկէ յԵրուսաղէմ որչափ Հայոց ազգը. Եւ պէտք չէ մոռնալ թէ 10-15 տարի առաջները այդ 1000 թիւը չատ անգամ կը բազմապատկուի եղեր.

Բայց կրօնական հոգեպարար մխիթարութենէ ի զատ ազգային օգտակարութիւն ևս ունի 1000ի չափ ուխտաւորաց ամէն տարի ի մի վայր խըռնուիլը, վասն զի առիթ կ'ունենան իրարու ծանօթանալ, միմեանց գաղափարն հասկնալ, յարաբերութիւններ ու բարեկամութիւններ հաստատել իրարու մէջ, որ բնականաբար իւր մասնաւոր օգուտն ունի, քանի որ ազգի մը անդամոց ընդ միմեանս հաղորդակցութիւնն միշտ նպաստաւոր ազդեցութիւնն ունենալ կոչուած է. Այս տեսակէտը միայն այնչափ ուշագրաւ է, որ կ'արժէ միշտ գոհութեամբ նըկատել. Առանց այսպիսի բարեդէպ հանդիպման մը բաղձանք մինչեւ իրենց կենաց վախճանը առիթ չպիտի ունենային այնքան տարաբնակ ազգակիցներ տեսնելու և ճանչնալու. Մասնաւոր ուշադրութեան արժանի պարագայ մըն ալ սա է որ այդ 1000ի չափ ուխտաւորաց բազմութիւնը ամէն տարի կը նորոգուի, զի չատ սակաւաթիւ են անոնք որ մէկ անգամէ աւելի երջանկութիւն ունենան Ս. տեղիքը երկրպագելու.

Պատրիարքական Աթոռին քանի տարիներէ ի վեր թափուր լինելուն պատճառաւ նախորդ ուխտաւորաց ի տես լալոյն և յոյն պատրիարքաց բըղձացած նախանձէն և ազգային վիշտէն զերծ են ներկայ տարւոյ ուխտաւորները որ բարեբաղդութիւն ունին ոչ միայն Պատրիարքով ներկայանալ օտարազգեաց առջեւ, այլ և լսել Ն. Սրբազնութեան յաճախակի խօսած հոգեպարար և հոգեչունչ քարոզները. զի Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հայրը՝ հակառակ իւր ծերութեան և այս տարի ընդհանուր աշխարհի մէջ տիրող հիւանդագին մըթնոլորտի մը վնասակար ազդեցութեան, զօրաւոր կորով մը կը ցուցնէ յաճախ քարոզ խօսելու և եկեղեցական հանդիսից ու արարողութեանց անձամբ նախագահելու ի չուք նոցին և ի մխիթարութիւն ուխտաւորաց, որք պարծանօք և սփոփանօք կը դիտեն Պատրիարքի մը ներկայութեան ազդած պատկառանքն ու վեհութիւնն ամենուրեք, ի ներքս վանքին և արտաքս՝ ընդ քաղաքն ողջոյն.

## ԿՐՕՆՔ ՈՒ ՄԱՆԿԻԿՆԵՐ

Մանկապարտէզի կիրակնօրեայ հանդիսի մասին՝ չա՛տ սիրուն և չահեկան բաներ գրել կարելի է. սակայն իմ գրելիքս աչքի չզարկած մասերէն մէկը պիտի ըլլայ.—ԿՐՕՆԻ ՈՒՍՈՒՄԸ.

Նախ պէտք է ըսել որ այդ կարմրուկ ու խարտեաչ սանիկներու ուսուցիչք սեւեր հագած, անժպիտ մարդիկ չեն. այլ իրենց կրօնուսոյց վարդապետն երեց քոյր մըն է իրենց. Իրենց [illegible] մթութեան մէջ չի նստեր զիրենք, այլ ցոյց կուտայ ամեն բան զգալի ձեւերու տակ, պատկերներու վրայ նկարուած ճարտարի մը վրձնաւ. Դասագիրք չունին ի ձեռին, ժամերով, օրերով տանջուած չեն անհասկնալի բաներ ու սաացուածներ թարմ մօքերու վրայ փակցնելու. այլ իրենց վարժուհին, ժպիտը չրթանցը վրայ պատկեր մը ի տես կը հանէ, և աչա հետաքրքիր աչքեր անոր վրայ կը դառնան, փոքրիկ ոգիներ իրենց Աստուածը կը տեսնեն թղթէ կտորներու վրայ, իրենց պէս մանկացեալ, իր մօրը գիրկն է, խարտեաչ մազեր օղակ օղակ գլխուն վրայ կ'իջնեն. Թաթիկներ ու տոտիկներ ունի, սիրուն զուարակ մը, իր գլխիկը վեր առած, ապա՛չ ապաչ ինա կը նայի. Այսպէս կը տեսնես կրօնքը, իր բոլոր էական մասանցը մէջ, մարմին առած, կը պատմէ իրենց վարժուհին հասկնալի բառերով, և աչա փոքրիկ երախայք իրենց փոքրիկ Աստուծոյն պատմութիւնը կ'ուսանին առանց դժուարութեան և կը պատմեն այնուհետեւ հրեչտակներու լեզուաւ, մին թլուատ, միւսն թոթով, սա բառերուն կէսը կտրելով, նա՛ մանրիկներ աւելցնելով և այսպէս չինելով երաժշտութիւն մը զանազան ձայներու, ուր Քրիստոս իրեն չատ ընդունելի բաներ կը գտնէ, մեր խուլ կէն ու մաղթանքէն աւելի հաճոյական.

Մսուրին վրայ տասներկու տարի կ'անցնի, օր մը կը գտնեն իրենց Յիսուսը տաճարին մէջ. Հրեայ փաթթոցաւորք զնա կը շրջապատեն հին օրինաց և կամարներու մթութեանը մէջ. անոր բերերն աստուածեղէն չողերու մէջ են, գլխուն վրայ լուսահիւս պսակ մը կ'երերայ. յանդուգն է իրենց պէս, կը խօսի և ամէնքը խաղք խայտառակ կ'ըլլան իր առջեւ. Այնուհետեւ ալ չեն թողուր զնա. հարանիք կ'երթան անոր հետ. Յորդանանու եզերքը կը գտնեն զնա և ազատեն բարձանց վըրայ. Յաղթանակաւ Երուսաղէմ կը մտնեն. իրենց տարեկից ազաներ կաճաչ ոստերով օրհնութիւն կ'երգեն. չատեր ալ, տակաւին անզօր քալելու, իրենց մօրը գրկին մէջ նստած, սպիտակ թաթիկներ ու գլխիկներ կ'երկարեն առ նա. Աւաղ. հինգշաբթի սեղանին վրայ կը տեսնեն զՅուդա. չնչուոր է իր գլուխը, մազերը խըռուացեալ մազառախիտ, սեւը երեւ ներուն վրայ է, իր տիրոջը սեղանէն կը ճաչէ, պատառաքաղն անոր հետ սկաւառակին մէջ կը թաթխէ, և ապա, լա՛ւ մը կաւծ կչռացած, սաքով գըլխով մատնութեան կը վազէ. Հոս բարեկութիւնը կը տեսնես մանուկ դէմքերուն վրայ. Ընթրեաց ժամէն մինչեւ Յարութեան առաւօտը՝ ամեն փորձանքներէն կ'անցնին, աքաղաղին ձայնը կը լսեն, Պետրոսի փախուստը, հրբէական երկչոտութիւնը կը տեսնեն. և ապա խա՛չը, այդ ցաւոց պատկերը. մայրիկը ցաւոցին անոր քովն է. Յովսէփին կը յանձնեն մեռեալ Յիսուսը, նորափոր գերեզմանին մէջ կը դնեն, և սակայն մխաչարածի չողերու ու ցոլքերուն հետ՝ կ'ողջունեն զնա պարտէզին մէջ, և խաչանշը կանանց խունկին ու արցունքին հետ իրենց սիրտերը կը տանին նուէր.

Վերջին պատկերը մանկանց օրհնութիւնն է. իրենց Յիսուսն հիմա մօրուք ունի, բայց զիրենք մոռցած չէ. կը կոչէ երամակին, իր ձեռքերն անոնց վրայ կը տարածէ դթառ հօր մը պէս. օրհնութիւն և արքայութիւն կուտայ իրենց. Ի՛նչ անհուն բերկրութիւն հօտ. թէ և հասակաւ փոքրիկ, ամենքն ալ բարձր են. մեր հոն, եպիսկոպոս, վարդապետ, քահանայ, արհեստաւոր, դրագիր, վաճառական, ոչնչացած են. զի իրենց Յիսուսը ոչ մէկուն կը դարձնէ իր աչքերը, զի իրենց Աստուածը ո՛չ սեւ ունի կանակը հագած, ո՛չ խոժոռութիւն երեսին ու յօնքերուն վրայ, այլ ժպիտներու և չողերու մէջ կ'օրհնէ զիրենք.

Մանկապարտէզի մանկանց կրօնքն այս է. տարակուսելի և անքնին բա՛ն մը չեն գտներ ի նմա, գրասեղաններու վրայ կ'ուսանին իրենց մօր կրօնքն ու Աստուածը, զոր երբեմն քնքուչ թաթիկներով լուսնի մէջ կը բանէին մօր ու քրոջ գիրկը նստած և տեսած են եկեղեցեաց պատկերներու վրայ.

Այս տողերը գրած ատենս՝ չեմ կրնար չյիշել տկամայ մեր միօտիքական [illegible]ները, զորս մեր դպրոցի ուսմունք ի բերան ուսանելով ուսանելով՝ իրենց մօրմէն ուսած անմեղ կրօնքն ալ, կրօնի սուրբ զգացումն ալ վրայ տուած են և կուսան չատ անգամ. Այո՛, այս կերպ ուսուցումն, [illegible] և [illegible] խոր ագիտութիւնը, վնասակար կողմեր ալ ունին և աղետաւոր ազդեցութիւն կը գործեն հոգիներու վրայ.—Ճանձրոյթ և խո՛ւլ առեալութիւն. Դիստերվէգի կ'ըսէ. «Ուսուցիչը կ'ստիպէ զմանուկն ի բերան ուսանիլ աւանդուած դասն, և ապա բա՛ն առ բան պատմել. Այս ըսուածները գլխաւորաբար կրօնի դասերու մասին պէտք է առնուլ, և չատ հաւանական է որ աչակերտներէ ոմանք, դասաւանդութեան այս ձեւի տակ, մինչեւ կեանքի վերջը զզուին Աղօթագիրքէ և Աստուածաշունչէն.... Ուսուցման այդ եղանակը կը ծնուցանէ աչակերտին մէջ դէպի կրօնքն, այնպիսի զզուանք զոր արմատախիլ ընելու համար՝ հազիւ թէ կը բաւէ բոլոր ապագայ կեանքը. Այս ընթացքով յիշողութիւնը չզարգանար, իսկ միտքն ալ կը բթանայ» Եւ ուսումն, այս մեքենականութեան մէջ, ո՞չ ապաքէն կ'սպանէ աչակերտին քով ինքնագործութեան և ուսանելու սէրն.

Մանկապարտէզի մասաց ուսանողք այս կերպ դժուարութիւններէն և ո՛չ իսկ մին ունին. հոն միտքն զգայարանաց առաջնորդութեամբ կ'սկսի զարթնուլ, կ'ուսանին զննելով, միստիքական կանոններ չունին, ամեն բան, ամեն բա՛ն հասկնալի է իրենց. Ո՛վ Յիսուս, այս կրօնքն աւելի հաճոյագոյն չէ՞ քեզի այն մթին վարդապետութիւններէն աւելի, ուր Լոյսն ստուերախառն է, ուր չատ անգամ Յոյսն ալ կը պակսի. մութի մէջ բանտարկած են զքեզ անոնք, որոց պաշտօն տուած ես քարոզել թէ «Ես լոյս յաշխարհի եկի».

Մանկապարտէզի վրայ ազգային բան մըն ալ կը գտնեմ ես, այս մըտածմամբ թէ այդ հաստատութիւնը զառաջինն Հայ մայր մը կը բերէ Տաճկաստանի մէջ, և զառաջինն Հայ մանկիկներ կ'սկսին աչակերտել այդ դրութեան. Նուիրական ալ է, զի կին մը, անվհատ ոգւով, ինքն իր ուժին ու խելքին վրայ կրթնած, նոր դրութեան մը առաքելուհին կ'ըլլայ առ մեզ ա՛յն ատեն՝ մինչ մեր երեխայք մեր թաղային ընտելարաններու մէջ կը խամրին, կ'սպաննուին մտօք, մարմնով, հոգւով և սրտով, վարպետ տուտաներու արգելանոցներու մէջ դաստիարակուած են թունաւոր օդը ծըծելու և անչուանչ նստելու տասներկո՛ւ ժամ, բան մը որ դաստիարակութեան մեծ չնորհքն համարուած է մեր ծնողաց քով. Տիկին Մատաթեանի բարոյական կռիւը, զոր իր դրամօքն ու զօրութեամբն սկսած է մեզ, այդ խաւարին դէմ է, և անչուշտ օր մը մեր հեք մանկունք իր չնորհիւ ի լոյս պիտի ելնեն, երկնից կապոյտն ու դաչտին ծաղիկները պիտի տեսնեն իրենց գեղոյն ու հրապուրանացը մէջ.

ՀՐԱՆԴ

## ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԼՐԱՍՔԼՐԻ

Սարրաֆխանէ անպարրնա միւպայեա օլունաճագ տէօրթ պին աունտ ճամ ֆէնէրլին պէհէր ատէտի նիւզ փարայա Թալիպի էօհտէօինտէ օլուպ մարտըն օն պէշինճի կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն իթասրնա վէ օն նէտինճի կիւնի նիւգտէ պէշ թէնզիլինէ թալիպ օլանլարըն մազամը Սէրասքէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

13 մարտ 1890 — 378
Նօ. 17 — 2—3

## ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԼՐԱՍՔԼՐԻ

Իզմիրտէ պուլունան վէ պլիճապ պուլունտըրրլաճագ ասաքիրի Շահանէ իչիւն մահալլինճէ մէվգըի մինագասատա պուլունան էրզագ վէ սայիրէտէն տագիգին պէհէր գըյէսի գըրդ իքի, բէքսիմէթին էլլի պիր, նէֆժմիչ պէչ, նանը ազիզին 32, կիւչթիւն նիւզ սէքսէն իւչ, էրզին նէֆժմիչ, եաոէնին իւչ նիւզ նէթժմիչ, բաժթաժէսին նիրմի իւչ, ֆասուլեանըն գըրդ պէշ, կազ եաղընըն գըրդ իքի, րուղէնի զէյթին նիւզ ալթմըշ տօգուզ, սօղանըն օն ալթը պուչուք, հաժապըն իւչ նիւզ տօգսան, զէյթունըն նիւզ նիրմի սէքիզ, չալիրին իքի պին իւչ նիւզ տօգսան, սապունըն նիւզ օն տօգուզ, սամանըն օն պիր, չէքէրին տօգսան նէտի, քէօմիւրիւն պին իւչ նիւզ գըրդ, ֆիյաթլարը իլէ օրանճա թալիպի էօհտէօինտէ օլուպ իչպու չէհրը մարթըն նիրմինճի կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն պուրաճա իթասրնա թալիպ օլանլարըն մազամը Սէրասքէրի լէվազըմաթըն ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

12 մարտ 1890 — 375
Նօ. 14 — 3—3

## ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԼՐԱՍՔԼՐԻ

Նէֆսը Սէլանիք իլէ միւչթէմէլաթը օլան Պէօյիւք վէ Քիւչիւք Գարապուրուն վէ Քէսէնտիրէ վէ Լէնզազատա պուլունան ասաքիրի չահանէ իչիւն իւչ նիւզ ալթը սէնէսի մարթընտան իթիպարէն պիր սէնէլիք օլարագ մահալլինճէ մէվգըի մինագասատա պուլունան էրզագը միւթէնէվիա վէ սաիրէնին պուրաճա իթասրնա թալիպ օլանլարըն Թարիխը իլանտէն իթիպարէն պիր հաֆթայա գատար մազամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

12 մարտ 1890 — 376
Նօ. 15 — 3—3

## ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԼՐԱՍՔԼՐԻ

Շէհրը րամազանը Շէրիֆտէ ասաքիրը չահանէյէ վիրիլմէք իւզրէ միւպայեա օլունաճագ օլան նիրմի պին գըյէ զէյթուն իլէ օն պէշ պին գըյէ բէյնիրին մարթը րումինին օն նէտինճի վէ նիւզ էլլի պին գըյէ խօշաբլըգ իւզիւմիւն չէհրը մէզքիւրին նիրմի պիրինճի կիւնիւլէրի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն իթասրնա թալիպ օլանլարըն մազամը Սէրասքէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

12 մարտ 1890 — 377
Նօ. 16 — 3—3









## ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

1890 Մարտ 1 Հինգշաբթի օրէն սկսեալ մինչև նոր տնօրինութիւն

(Բօղազ կ'երթան օրերէն) Եւրոպական եզերքէն կամուրջ ելլող շոգենաւուց ժամերը

- 12 40 Եէնիմ. Մէգուրդ. Պէյլիւք. Թարապ. Եէնիք. Պէօյ. Բ. Հիսար (Անատօլուգավաղի շոգենաւուն հետ պիտի հաղորդակցի) 32
- 1 40 Եէնիմ. Մէգդ. Պէյ. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Պօյճ. Բ. Հիսար [Անատօլուգավաղի շոգ. հետ պիտի հաղորդակցի բացի ուրբաթէ] 18
- 2 — Բ. Ա. Գավաք Մէգդ. Պէյլ. Թարապ. Պէյքօզ Գանտիլլի [Գանտ. շոգ. հետ պիտի հաղորդակցի. ուր. օրերը Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Պէյ. Պէշիկ] 17
- 3 — Եէնիմ. Մէգուրդ. Պէյլիւք. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Միրկէն Պօյճ. Բ. Հիսար Պէպէք (Արնվ. գիւղի շոգ. հետ պիտի հաղորդակցի. Ուրբաթ օրերը ժամ 2 15ին) 21
- 4 30 Եէնիմ. Մէգդ. Պէյ. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյճ. Բ. Հիսար. Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիկ. 32
- 5 45 Եէնիմ. Մէգդ. Պէյլիւք. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյճ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիկ. 22
- 7 — Եէնիմ. Մէգուրդ. Պէյլիւք. Թարապ. Պէյքօզ Բալթա Եէնիք. Միրկ. Գանտիլ. Բ. և Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնվ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթագ. Գուրչ. Պէշիկ. Խասք. 2
- 8 15 Ա. և Բ. Գավաք Եէնիմ. Մէգուրդ. Պէյ. Թարապ. Եէնիք. Սթէնիա Միրկ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ Օրթ. Պէշիկ. 21
- 10 — Մէգուրդ. Պէյ. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Արնվ. Օրթագ. Պէշ. 34

Անատօլուգավաղէն կամուրջ ելլող շոգենաւ

- 12 30 Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիկ. 22
- 12 35 Եէնիք. Սթէն. Պօյճ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիկ. 19
- 1 — Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիկ. 19
- 1 30 Բ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիկ. 2
- 2 5 Պէպէք Արնավուտ. Գուրչ. Օրթագիւղ Պէշիկթաշ 34
- 2 30 Բ. Հիսար Պէպէք Արվ. Գուր. Օրթ. Պէշ. Գավաք. 22
- 3 15 Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիկ. 23
- 4 — Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ. Գավաք. 33
- 4 45 Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիկ. (Բացի ուրբաթէ) 17
- 11 20 Պէպէքէն ուղղակի կամուրջ ուրբաթ օրերը Բ. Հիսարէն 22

Անատօլուի եզերքէն կամուրջ ելլող շոգենաւ

- 12 5 Չէնկ. Գուզկ. Խասք. (բացի ուրբ.) 15
- 12 45 Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. 33
- 12 45 Պէյքօզ Բալթա. Չուբ. Գանտ. Ա. Հիսար Գանտ. (Գանտ. պիտի հաղորդ.) 23
- 1 20 Պէյքօզ Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիկթաշ 28
- 2 40 Պէյքօզ Բալթա Չուբուք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանտ. (Գանտ. պիտի հաղ. Ուրբաթ օրերը Վան. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիկ.) 17
- 2 30 Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Խասք. 33
- 3 15 Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզ. Պէշիկ. (Բացի ուրբաթէ) 19
- 4 50 Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Խասքիւղար (Բացի ուրբաթէ) 18
- 4 45 Պէյքօզ Բալթա. Չուբուք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիկ. 28
- 6 45 Միրկ. Բ. Ա. Հիսար Գանտ. Արնվ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիկ. Խասք. 19
- 9 25 Պէյլիւք. Թարապիա Պէյքօզ. Բալթա. Չուբ. Գանտ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Խասքիւղար 28
- 10 20 Գանտ. Չէնկ. 28
- 11 — Գուզկէն ուղղակի կամուրջ (Բացի Ուրբաթէ) 19
- 11 — Չէնկ. ուղղակի կամուրջ (Բացի ուրբ.) 2

(Բօղազ կ'երթան օրերէն) Կամուրջէն Եւրոպական եզերք երթեւեկող շոգենաւուց ժամերը

- 1 25 Պէշ. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Բ. Հիս. 22
- 2 30 Պէշիկ. Օրթագ. Գուր. Արնավուտ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյ. Մէգուրդ. Եէնիմ. 32
- 3 — Գավաք. Խասք. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար Գանտիլ. Միրկ. Եէնիք. Բալթա. Պէյքօզ Թարապ. Պէյ. Մէգ. Եէնիմահալլէ 2
- 4 — Պէշիկ. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Բ. Հիսար Պօյճ. Եէնիք. Թարապ. Պէյլ. Մէգուր. Եէնիմ. 22
- 5 15 Խասք. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթագ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար Գանտիլ. Միրկ. 19
- 6 — Գավաք. Պէշիկ. Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Պօյճ. Եէնիք. Պէյլ. Թարապ. Պէյ. Մէգդ. Եէնիմ. և Գավաքներ 21
- 7 — Պէշիկ. Խասք. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյլիւք. 23
- 8 30 Պէշիկ. Օրթ. Արնավ. Պէպ. Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Մէգուր. Պէյ. 34
- 10 — Պէշիկ. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյ. Մէգդ. Եէնիմ. [Բացի ուրբ.] 32
- 10 40 Բ. Հիսար Պօյճ. Միրկ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյլիւքտէրէ. Մէգուր. Եէնիմ. 17
- 11 20 Եէնիք. Թարապ. Պէյ. Մէգդ. Եէնիմ. 21
- 11 35 Պէպէք Բ. Հիսար Պօյճ. Միրկ. Սթէն. Եէնիք. 19

Կամուրջէն Եւրոպական եզերք երթեւեկող շոգենաւուց ժամերը

- 2 40 Ուղղակի Պէպէք 23
- 3 45 Ուղղակի Պէպէք 33
- 4 15 Ուղղակի Պէպէք (Բացի ուրբաթէ) 17
- 10 30 Պէշիկ. Օրթ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք (Ուրբաթ օրերը 10 15ին և Բ. Հիսարէն [illegible] պիտի հաղ.) 22
- 11 15 Գավաք Պէշիկ. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Պօյճ. 28
- 11 40 Պէշիկ. Օրթ. Գուրուչ. Արնվ. Պէպէք [Բացի ուրբաթէ] 2
- 12 — Պէշիկ. Օրթ. Գուր. Արնվ. 22

Կամուրջէն Անատօլուի եզերք երթեւեկող շոգենաւուց ժամերը

- 1 45 Խասք. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկէլքէօյ 33
- 3 15 Խասք. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք Գանտ. Ա. Հիսար Գանտ. Չուբուք. Բալթ. Պէյք. 23
- 2 40 Ուղղակի Գանտիլլի [Բացի ուրբաթէ] 19
- 4 10 Ուղղակի Գանտիլլի (Բացի ուրբաթէ) 18
- 9 25 Պէշիկթաշ, Գուզկունճ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտիլ. (Գավաքներ դացող շոգենաւուն հետ պիտի հաղորդակցի) 28
- 10 5 Գանտիլլի Ա. Հիսար Գանտ. Չուբ. Բալթա. Պէյք. Թարապ. Պէյլիւք. Մէգուրդ. Գավաքներ 18
- 10 15 Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. 2
- 10 40 Խասք. Գուզ. (Բացի ուրբաթէ) 19
- 11 — Պէշիկթաշ Գուզկունճ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Պէյքէ (Ուրբաթ օրերը Խասք.) 33
- 11 20 Գանտիլ. Ա. Հիսար Գանտիլճ. Չուբ. Բալթա. Պէյքօզ 28
- 11 45 Գավաք. Գուզ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. 34
- 12 — Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. (Բացի ուրբ.) 15

### ԽՍԿԻՒՏԱՐԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

| Իսքիւտարէն Կամուրջ | Կամուրջէն Իսքիւտար | Իսքիւտարէն Կամուրջ | Կամուրջէն Իսքիւտար |
|---|---|---|---|
| — — | — — | — — | — — |
| — — | 6 30 Պէշիկ. | — — | — — |
| — — | 7 5 | 12 50 | 7 5 |
| 12 30 | 8 Վ. ռսփ. | 1 20 Պէշիկ. | 8 15 |
| 1 — | 8 20 Պէշիկ. | 1 45 | 9 5 |
| 1 30 Պէշիկ. | 9 — | 1 50 | 9 50 |
| 2 — | 9 30 | 3 5 | 10 10 Պէշիկ. |
| 2 30 | 10 — Ֆէրր. | 3 15 Վ. ռսփ. | 10 30 Ֆէրր. |
| 2 50 | 10 20 Պէշիկ. | 3 25 Պէշիկ. | 10 40 Գդ. |
| 3 20 Ֆէրր. | 10 50 | 4 10 | 11 — |
| 3 35 | 11 — Գուզկ. | 4 30 Ֆէրրթ. | 11 20 Ֆէրր. |
| 4 10 | 11 10 Ֆէրր. | 5 15 Վ. ռսփ. | 11 20 |
| 4 50 | 11 20 | 5 25 | 11 50 |
| 5 30 Ֆէրր. | 11 40 | 5 45 Պէշիկ. | 12 5 |
| 5 20 Վ. ռսփ. | 12 5 | 6 15 Ֆէրրթ. | — — |
| 6 5 | — — | 6 35 | — — |

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՅՈՐԲԱԹ ՕՐԵՐ

| Իսքիւտարէն Կամուրջ | Կամուրջէն Իսքիւտար | Իսքիւտարէն Կամուրջ | Կամուրջէն Իսքիւտար |
|---|---|---|---|
| — — | 6 30 Պէշիկ. | 12 50 | 7 5 |
| — — | 7 5 | 1 30 Պէշիկ. | 8 15 Պէշիկ. |
| 12 30 | **8 — Վ. ռսփ. | 1 45 | 9 5 |
| 1 15 | 8 20 Պէշիկ. | 2 30 | 9 45 |
| 2 — Պէշիկ. | 9 — Պէշիկ. | 3 15 Վ. ռսփ. | 10 — |
| 2 45 | 9 30 | 3 30 Պէշիկ. | 10 10 Պէշիկ. |
| 3 30 | 10 — Ֆէրր. | 4 30 Ֆէրրթ. | 10 30 Ֆէրր. |
| 3 20 Ֆէրրթ. | 10 10 Պէշիկ. | 4 30 | 10 40 |
| 4 20 | 10 40 | 5 15 Վ. ռսփ. | 11 20 Ֆէրր. |
| 5 5 | 11 10 Ֆէրր. | 5 25 | 11 20 |
| 5 30 Ֆէրրթ. | 11 10 | 5 45 Պէշիկ. | 11 40 |
| *5 25 Վ. ռսփ. | 11 40 | 6 15 Ֆէրրթ. | 12 5 |
| 6 | 12 5 | 6 35 | — — |

* Այս երթեւեկութիւն հրեից տօներուն, և շաբաթ օրերը Գուզկ. պիտի հանդիպի։
** Բացի կիրակի օրերէ։

### ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԻՒՏԱՐԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԲԱՑ Ի ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԷՆ

- 2 30 Հարէմէն Ոսլաճագ (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 4 — » » (Կիր. օրերը ժ. 5 15)
- 10 40 » » (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 11 25 » » (Կիրակի օրը ժ. 10 45ին)
- 2 — Կամուրջէն Հարէմ Ոսլաճագ (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 8 30 Կամուրջէն Հարէմ անտի Ոսլաճագ (Կիր. օրերը ժ. 5)
- 10 10 Կամուրջէն Հարէմ անտի Ոսլաճագ (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 11 10 Կամուրջէն Հարէմ անտի Ոսլաճագ (Կիրակի օրը ժ. 10 30ին).

### ԽՍԿԻՒՏԱՐ ՍԻՐՔԷՃԻ ԽՍԿԻՒՏԱՐԻ

ԵՒ

ԳԱՊԱԹԱՇԻ ՄԻՋԵՒ ԿԱՌԱՓԱՐԶ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

- 3 20 Իսկիւտարէն Գապաթաշ Սիրքէճի
- 5 30 Իսկիւտարէն Սիրքէճի
- 10 — Իսկիւտարէն Սիրքէճի
- 11 10 » Գապաթաշ (Եէնի գիւղի շոգենաւուն հետ կը հաղորդակցի)
- 4 30 Սիրքէճիէն Իսկիւտար
- 6 15 Սիրքէճիէն Գապաթաշ Իսկիւտար
- 10 30 Սիրքէճիէն Իսկիւտար
- 11 20 Գապաթաշէն Իսկիւտար

* Բաց ի Ուրբաթ օրերէն.

Ծան. — Օրը ժամ [illegible] պիտի մնան. 161





Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ.

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ